

Vipavski glas

št. 65

letnik XVIII

junij 2003

... in pred njim, pred človekom utrujenim, počitka in prijaznega pozdrava željnim, se prikaže vsa domovina, kraljica v svojem sijaju, lepa brez primere, dobrotna brez mej, kakor je še nikoli ni poznal. Pogleda mu v oči iz teh sončno zlatih njiv, iz teh temno sinjih gozdov: "Kod si hodil otrok, da te ni bilo k meni?..." Vse mu je jasno v tistem trenutku. "V tej ubožni, peščeni prsti so moje korenine; ni jih mogoče presaditi nikamor!" Kakor občuti bilka na loki, da je bila tam porojena, da je tam rasla, dovenela, in da bo tam prerrojena. Človek pade na kolena, objel, zgrabil bi z obema rokama to trdo grudo: "Ti ljuba... ljuba...!"

Jvan Cankar

Ob dnevu državnosti iskreno čestitamo!

Šredniški odbor

Naslovnica
Podskala
Foto: Oton Naglost

O PORTALU VIPAVSKE STARE ŠOLE, NAPISU NA NJEM IN ŠE ČEM

K pisanju tega prispevka me je – ker mi ni vseeno, kaj se dogaja z našo imenitno dediščino – pripravilo dejstvo, da je bila pred nedavnim po naročilu Krajevne skupnosti Vipava nameščena na portal vipavske stare šole steklena plošča z vsebinsko in oblikovno

Portal vipavske stare šole (foto V. Anžel, 2003)

neustreznim napisom: V VERI IN OMIKI, ki naj bi nadomestila prvotni napis, odklesan v času italijanske zasedbe po prvi svetovni vojni. Kmalu zatem je bila – spričo kritičnih pripomb starejših Vipavcev, ki še dobro pomnijo, kako se je glasil prvotni napis, vklesan na napisnem polju nad preklado portala –, odvečna črka oziroma besedica »V« na začetku napisa odstranjena, namesto nje pa sta bila dodana vipavski grb in letnica 1861 pod njim.

Verjamem, da je Krajevna skupnost Vipava, ki je naročila namestitev te napisne plošče, to storila z dobrim namenom in v dobri veri, žal pa je bila pri tem storjena vrsta napak. Čutim se dolžnega opozoriti nanje, da bi se v prihodnosti izognili podobnim

nepremišljenim posegom na kamniti dediščini in morda popravili, kar se popraviti dá. Obenem bi opozoril še na nekatere druge neustrezne posege v neposredni bližini, ki kazijo tudi videz šolskega portala.

Najprej pa naj opišem portal in povzamem zgodovino in usodo nekdanjega napisa na njem. O njem sem že pisal v Vipavskem glasu v daljšem članku o vipavskih portalih leta 1996 in tudi objavil njegovo fotografijo v poglavju o portalih z ravno preklado iz 19. stoletja¹, zato bom njegov opis – nekoliko prirejen – kar ponovil za zdajšnji namen.

Veliki, reprezentativni, privzdignjeni portal nekdanje vipavske šole na Trgu Pavla Rušta je

nekaj posebnega in novega med vipavskimi portali 19. stoletja. Na njem ni letnice, sodi pa v leto 1861, ko je bila sezidana in blagoslovljena šola pod vodstvom takratnega vipavskega dekana Jurija Grabrijana.

K portalu vodi dvoje stopnic in pravokoten podest. Vsi njegovi sestavni deli so izklesani iz masivnega sivega školjčnega apnenca in oblikovani so zelo plastično. Na profiliranem pragu stojita po širini podvojeni in po globini stopnjevani bazi, okrašeni s po dvema romboma, z njiju pa raseta kvišku prav tako stopnjevana in profilirana pokončnika, ki ju zgoraj sklene profilirana preklada. Napisno preklado nad njo uokvirjata na krajih volutasti konzolici, ki podpirata profiliran napušč. Mere

portala so res veličastne: njegova svetla višina znaša 318 cm, svetla širina pa 157 cm. Preklada in napisna preklada, ki sta iz enega kosa, sta visoki 85 cm in široki 248 cm. Celotna višina portala s pragom in napuščem vred je približno štiri metre in pol.

Prvotno ga je krasil in oznanjal poslanstvo šole velik napis: VERI in OMIKI, vklesan na napisni prekladi in zlato pobarvan.

V zvezi s tem napisom naj pristavim, da je bilo na takratnem avstrijskem Notranjem Kranjskem ali Notranjskem še nekaj takih napisov na šolskih portalih, očitno po ustaljenem obrazcu², in nekateri so se k sreči ohranili. Kmalu za vipavsko šolo je bila leta 1866 sezidana nova šola v Trnovem, danes sestavnem delu Ilirske Bistrice. Nad vrati je imela napis Veri in omiki³, pod fašizmom pa so ga menda Italijani razbili s krampom. Precej kasneje je bil postavljen portal stavbe v Podstenjah v trnovski župniji, v kateri sta bila župnišče in šola, s podobnim napisom: 19 VERI in OMIKI, 04. Ta portal še stoji, vendar ne več na prvotnem mestu, temveč krasi vhod obnovljenega župnišča v Trnovem. V Zagorju na Pivki pa se je na fasadi stare opuščene šole ohranila vzdana plošča z napisom: VERI OMIKI. / 1840 - 1896. Izročilo o njej pravi, da so jo Italijani hoteli odstraniti, a zviti domačini so jih menda prepričali, da je na njej italijanski napis "veri amici" (= pravi prijatelji), ki pa ga je nevešč kamnosek slabo sklesal, in zato so jo pustili nedotaknjeno. Na Vipavskem je bil napis VERI IN OMIKI še na portalu šole na Lozicah, a so ga dali fašisti odklesati. Podobno se je kmalu po italijanski zasedbi zgodilo z napisom na portalu šole v Vipavi. Napis je bil odklesan in celo napisno polje je bilo enakomerno preklesano s špico, tako da sta na napisni prekladi ostala vidna samo gornji in spodnji zglajeni trak njegovega okvirja.

Naročnik, ki je hotel z namestitvijo steklene napisne plošče na portal nekako popraviti to, kar je zagrešila italijanska raznarodovalna politika na Primorskem po prvi svetovni vojni, pri tem, žal, ni ravnal dovolj preudarno.

Prva napaka, ki je bila storjena in potem odpravljena, zadeva vsebino prvotnega v kamen vklesanega napisa. Glasil se je: VERI

in OMIKI, in ne: V VERI IN OMIKI. Poleg tega da je prvotni napis dokaj znan med starejšimi Vipavci, je bil že nekajkrat objavljen v Vipavskem glasu in tudi drugod. O njem sem pisal v že omenjenem članku o vipavskih portalih leta 1996, pri čemer sem navedel besedilo »V e r i i n o m i k i«, kakor je bilo objavljeno v Bleiweisovih novicah leta 1861 v prispevku⁴, ki je poročal o blagoslovljenju novega šolskega poslopja v Vipavi. Ta prispevek je bil tudi v celoti objavljen v seriji ponatisov z naslovom *Vipava in Vipavci v ogledalu Bleiweisovih novic* v Vipavskem glasu leta 1997⁵. Nazadnje, pred dvema letoma, je v Vipavskem glasu omenil staro šolsko poslopje z zlatim napisom VERI IN OMIKI Vinko Premrl, ko je pisal o vipavskem starem *placu*.⁶ Možnosti za ugotovitev pravilne vsebine napisa je bilo torej več kot dovolj.

Drug očitek leti na obliko in videz nadomestnega napisa na stekleni plošči. Ta napis je v celoti oblikovan iz velikih črk rumene barve s temnim levim obrisom in vse začetnice besed v njem so povečane. Res je, da napis v dosedanjih objavah še ni bil objavljen zvesto po prvotni obliki in najbrž jo malokdo pozna. Meni je znana, ker mi je srečno naključje pred leti ob primerni stranski osvetlitvi omogočilo rekonstruirati njegovo prvotno podobo in velikost. Nekega februarskega večera oz. noči leta 2000, ko sem slučajno šel mimo stare šole, so se v luči konzolne ulične svetilke, pritrjene na šolski fasadi na levi strani portala v višini njegove preklade, pokazale sledi senc črk nekdanjega napisa: črke so bile namreč odklesane nekoliko globlje kakor ostala površina napisnega polja. Prav vseh črk napisa sicer ni bilo mogoče zanesljivo razbrati: nejasni sta bili predvsem prvi dve, se pravi VE, druge pa je bilo moč razmeroma dobro prepoznati. Prva in zadnja beseda sta bili vklesani z (enako) velikimi debelimi in visokimi črkami, ki so segale od spodnjega do gornjega roba napisnega polja, le vmesna besedica »in« je bila vklesana z malimi črkami. Napis je segal od začetka do konca napisnega polja. Žal takrat nisem mogel tudi zmeriti velikosti napisa in črk v njem, zanesljivo pa je pravilna oblika črk napisa: VERI in OMIKI, kakor sem jo zapisal že uvodoma (tako kakor pri napisu iz Podstenj).

Vklesane črke so bile, kot rečeno, pozlačene in razume se, da brez naslikanih temnih obrisov, kakor jih imajo zdaj.

Tretji pomislek se nanaša na stekleno ploščo z nadomestnim napisom samo in na njeno namestitev na napisno preklado portala. Steklen dodatek na starem kamnitem portalu je sporen že zato, ker pomeni dodajanje nove, drugačne snovi, neprimeren pa je tudi z estetskega vidika. Čeprav je steklo zaradi prozornosti razmeroma neopazno, pa ima to slabost, da se na njem vidijo odsevi okolice in tako dodatno spreminjajo celostno podobo portala, hkrati pa zamegljujejo novi napis, ki je bil tja nameščen, da bi ga videli in brali.

Še bolj problematična od tega pa je bila sama namestitev oz. pritrditev steklene napisne plošče na portal, ker je bila z njo prizadeta njegova izvirna snov in podoba, kakršni sta se ohranili skozi zgodovino, pa čeprav načeti od zoba časa in fašističnega vandalizma. Steklena napisna plošča, ki je približno centimeter debela in odmaknjena od kamnite podlage približno tri centimetre, je bila pritrdjena na napisno preklado s tremi pari medeninastih vijakov. Zanje je bilo treba zvrtni v kamen šest lukenj, kar pomeni dodatnih šest poškodb portala. S tal nisem mogel dobro videti, zdi pa se, da je pod njo še ena podobna plošča pritrdjena neposredno na kamnito ploskev. Poleg tega je s tal videti, kakor da je bila kamnita napisna ploskev zbrušena in pokitana ter da so se na njej ohranili samo redki, najgloblji sledovi odklesavanja napisa s špico. Če je tako, je bila s tem uničena še zadnja sled prvotnega napisa, ki je ostala pod fašizmom, sled, ki je pomenila svojevrsten zgodovinski dokument o usodi portala in slovenstva na Primorskem, hkrati pa je še omogočala tudi dokaj zvesto reprodukcijo prvotnega napisa. Po teh kritičnih pripombah o opravljenih posegih in obstoječem stanju se, seveda, zastavlja vprašanje, kakšna bi bila primernejša rešitev v tem primeru in kaj je mogoče storiti zdaj.

Najprej je treba reči, kar bi moral omeniti že uvodoma, da stara vipavska šola s portalom vred spada v spomeniško zaščiteno trško jedro Vipave in da se je treba glede vseh posegov v njem posvetovati s strokovnjakom konservatorjem na območni enoti Zavoda za

varstvo kulturne dediščine Slovenije v Novi Gorici, ravnati po njegovih navodilih in z njegovim soglasjem.

Če lahko v tej zadevi izrazim še svoje osebno mnenje, bi na podlagi poznavanja te vrste dediščine rekel na kratko tole. Portal stare vipavske šole je eden izmed najbolj reprezentativnih in kvalitetnih primerkov kamnite dediščine v sklopu spomeniško zaščitene trškega jedra Vipave. Poleg estetskih kvalitet ima pomembno zgodovinsko pričevalno vrednost ne le zaradi napisa, kakršen je prvotno bil, ampak tudi zaradi dejstva, da je bil pod italijansko zasedbo odklesan kot dejanje raznarodovalne politike italijanske države in fašizma na Primorskem. Sledovi odklesanih črk napisa kot nemo, a značilno pričevanje dogajanj tistega časa so le še obogatili zgodovinsko sporočilo in zgodovinski pomen tega portala.

Zaradi tega menim, da bi bilo treba varovati in ohranjati ta portal v podobi, kakor jo je sooblikovala zgodovina, in da mu ne bi smeli ničesar dodajati ali odvzemati. Prav tako ne bi bilo prav, če bi hoteli napis VERI in OMIKI v isti velikosti in obliki ponovno vklesati v isto napisno ploskev, saj bi bilo treba že tako odklesano ploskev zaradi tega še dodatno poglobiti, to pa bi ponovno spreminjalo podobo portala. Podobno bi bilo, če bi hoteli na istem mestu vdlati novo napisno ploščo z nanovo vklesanim napisom. Poleg tega še tako zvesto klesana kopija prvotnih črk napisa ne bi bila nikdar enaka izvirniku in nepoučeni obiskovalci oz. gledalci bi bili zavedeni, ker ne bi vedeli, da gre za kasnejši »popravek«.

Vsekakor pa bi bilo prav, da bi na primeren način in na primernem mestu v bližini opozorili na prvotno podobo portala, na nekdanji napis na njem in na njegovo zgodovinsko usodo. Pri tem vidim kot eno izmed možnosti postavitev table s čimbolj zvesto reprodukcijo prvotnega napisa in s kratko informacijo o njegovi usodi. Odločitev o tem in izvedba pa sta, seveda, stvar pristojne službe za varstvo kulturne dediščine in oblikovalca ali arhitekta s čutom za zgodovinski ambient.

Na koncu naj še pripomnim, da je bil v zadnjih letih deležen nemile usode ne le kamniti portal, temveč tudi njegova vratna krila in

neposredna okolica. Pred leti so čistili in hudo poškodovali lepa izrezbarjena vratna krila s peskanjem, ki ga še za čiščenja kamna povečini odsvetujejo, ker preveč rani njegovo površino. Potem so z zobatim kladivom brez občutka grobo preklesali stopnice in podest iz domačega kraškega temno sivega školjčnega apnenca; pri tem so nemarno obtolkli še dele

profilov, ki so praviloma zmerom zglajeni, in ne tolčeni. Do kraja pa so opustošili njihovo podobo, ko so jih pri urejanju trga vklenili v temen progast tlak iz dveh vrst granita, ki sta nedopusten tujek zraven domačega kamna, poleg tega pa se barvno ne skladata niti med sabo.

Božidar Premrl

Viri:

¹ Božidar Premrl, *Vipavski portali, Četrto nadaljevanje, Vipavski glas št. 37, junij 1996, stran 17.*

² Janez Zabukovec, *na primer, ima v svoji knjigi Slavina, Ljubljana 1910, poglavje z naslovom Vera in omika v župniji.*

³ *Postojnsko okrajno glavarstvo. Zemljepisni in zgodovinski opis. Spisali in izdali učitelji v okraji. V Postojini 1889, stran 69.*

⁴ R. K. *Iz Ipavskiga terga 3. grudna. Novice gospodarske, obertniške in narodne. V Ljubljani, v sredo 18. decembra 1861, list 51, stran 419.*

⁵ Božidar Premrl, *Vipava in Vipavci v ogledalu Bleiweisovih novic, Tretje nadaljevanje, Vipavski glas št. 41, julij 1997, strani 8-10.*

⁶ Vinko Premrl, *Naš plac pod Italijo, Vipavski glas 56, april 2001, stran 11.*

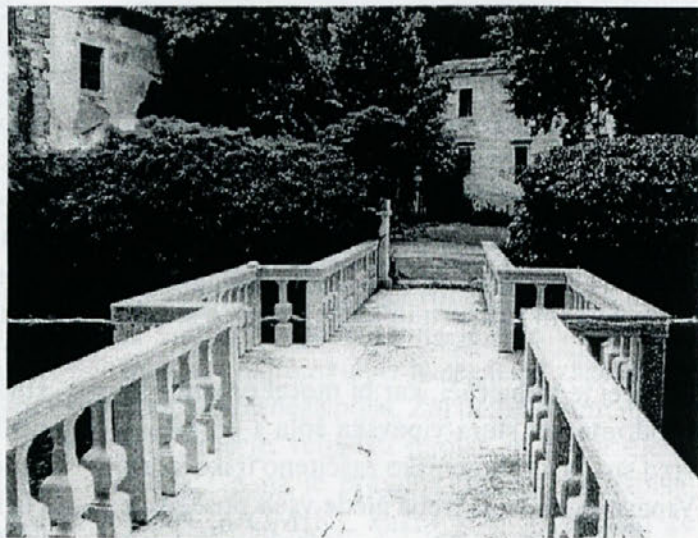
KAMNITI MOST ZA GRADOM V VIPAVI

Pred kratkim, z letnico 2002, je izšla knjiga Gorazda Humarja Slovenski mostovi, II. del. V prvem delu pisec opisuje najzanimivejše mostove v Ljubljani in v zahodnem delu Slovenije, v drugem pa v ostali Sloveniji. V drugem delu knjige je izjemno zanimivo opisan vipavski mostiček za Lanthierijevo graščino preko enega od devetih izvirov reke Vipave. Obnovljen je bil leta 2001 s sredstvi občine Vipava in države, kar je opisano v VG št. 58 - oktober 2001, stran 40.

Inženir gradbeništva, g. Gorazd Humar, je most takole opisal:

“Eden najzanimivejših mostov v Sloveniji, ki je pravi biser bogate kamnoseške tradicije in kulture na Primorskem, je prav gotovo most ob Lanthierijevi graščini v Vipavi. Očem skrit na notranji dvoriščni strani baročne graščine grofov Lanthierijev v Vipavi veže grajsko poslopje preko enega od številnih izvirov reke Vipave z nekoč gospodarskim delom graščine. Zanimiv ni samo zaradi svoje arhitektonske podobe, obogatene z balustradno kamnito ograjo izrazitega mediteranskega

tipa, ali zaradi slikovitega okolja, ki ga obkroža. Most je edinstven po svoji konstrukciji, saj je v celoti izdelan iz kamna. To ne bi bilo nič nenavadnega, če bi most bil ločne izvedbe. Značilno zanj je namreč, da je glavna mostna prekladna konstrukcija izdelana iz masivnih in ravnih plošč položenih na prav tako kamnite stebre, ki temeljijo v samo strugo reke Vipave. Tovrstna zasnova mostu je povsem neobičajna, saj vemo, da kamnite plošče praktično ne prenašajo nateznih napetosti (ali vsaj

Loža na Lanthierijevem mostu v Vipavi, zgrajenem okoli leta 1669

minimalno) in zato kamen nikoli ni bil uporaben za nosilne elemente mostov, obremenjenih na upogib, kot je to v primeru mostu k Lanthierjevi graščini. Taka zgradba je možna le, če so razponi kamnite mostne konstrukcije relativno majhni. V primeru Lanthierjevega mostu, ki ima sedem več ali manj enakih razponov, znaša razporna dolžina najdaljše kamnite plošče vsega 2,63 m.

Lepoto in skladnost mostu dopolnjujeta še stranski loži, ki se kot razširitev mostu pojavljata na sredini mostu na levi in desni strani.

Lanthierjevemu mostu v konstruktivnem smislu ni mogoče najti podobnega ne v Sloveniji, kot tudi verjetno ne drugje na svetu. Krajše kamnite plošče so resda že večkrat porabljen sestavni element marsikaterega mostu, vendar lahko rečem, da ne poznam nobenega podobnega mostu, ki bi imel tudi posamične monolitne kamnite stebre sredi vodne struge. Prav zaradi te redke in izjemne kombinacije sestavnih in nosilnih elementov Lanthierjevega mostu v Vipavi lahko ta most uvrstimo med unikatne mostove tudi v svetovnem merilu. Prav v primeru tega prečudovitega mostu, ki se enkratno vklaplja v okolje z grajskim ločnim kamnitim portalom in žuborenjem vode Vipave, ki se je le nekaj metrov više od mostu izvila iz kamnitega in hladnega nedrja nanoškega pogorja, se nam ponovno postavlja vprašanje, kakšna so merila za ocenjevanje velikosti nekega mostu. Absolutnih meril, razen za merjenje dolžine

razponov mostu pri ocenjevanju velikosti mostu, najbrž ni. Mostovi, ki jih je človek skozi tisočletja gradil, so si različni tako po obliki, po uporabnih materialih, iz katerih so nastali, po statični zasnovi in še bi lahko naštevali številne kriterije, po katerih lahko most ocenjujemo. Prav zato lahko to razmišljanje sklenemo z mislijo, da so tudi majhni mostovi lahko edinstvene mojstrovine.

Most je bil zelo verjetno zgrajen okoli leta 1669 (točen datum njegovega nastanka ni znan), ko je ugledna goriška plemiška družina Lanthieri postavila v Vipavi nov grad. Očitno se to obdobje pokriva tudi z razcvetom ekonomske moči Lanthierjev, ki so samo nekaj let kasneje - leta 1683 - v neposredni bližini Vipave zgradili še poletno rezidenco Belvedere, danes bolj znano kot Dvorec Zemono. Lanthieriji so bili znani tudi po tem, da so v vipavskem gradu gostili več znanih osebnosti, vse od cesarjev, papežev in umetnikov. Tako je leta 1727 več mesecev pri Lanthierijih v Vipavi bival največji italijanski komediograf, utemeljitelj *Comedie del Arte*, Garlo Goldoni.

Lanthierjev kamniti most je bit zaradi dotrajanosti leta 2001 povsem obnovljen. Temu plemenitemu dejanju je pripomogla pobuda občine Vipava, ki je s sredstvi iz sklada PHARE in ob strokovni pomoči Restavratorskega centra Ljubljana uspela izvesti obsežno in temeljito sanacijo mostu ter tako ohranila pred propadanjem enega izmed najzanimivejših in tudi najlepših slovenskih mostov."

Vir:

Humar, Gorazd 2002: Slovenski mostovi, II. del, 18.

Umestno in zaželeno bi bilo, da bi občina, katere dejavnost je tudi turizem, postavila napisne table (z obeh smeri pred naseljem Vipava) s smerokazi, ki bi obiskovalce Vipave seznanjale in usmerjale h kulturnim in zgodovinskim znamenitostim našega kraja, npr.:

IZVIRI REKE VIPAVE

EDINSTVEN KAMNITI MOST iz leta 1669

DREVO GINKO - kitajsko drevo

EGIPČANSKI SARKOFAGI iz leta 2450 pred Kristusom, na pokopališču

PEŠPOT NA STARI GRAD, 12. stol.

Vera Poniz

TURKI NA PRIMORSKEM

MNENJE VIŠJEGA NEMŠKEGA OFICIRJA

2. del

Turške vojne so več ali manj stalni predmet preučevanja v skoraj vseh vojaških šolah, tako tudi v nemški. V njej je te vojne proučeval baje tudi eden najboljših nemških generalov, to je g. Viktor von Brauchitsch (*1881 +1948), nam bolj znan kot poveljnik nemške oklepne armade v času vojne s Sovjetsko zvezo. Njegove ugotovitve so zanimive in za vse vojske tudi poučne (povzemam jih po arhivskih zapisih). Da je bila beneška vojska (spočita, na utrjenih položajih, številčno močnejša) strahovito poražena od manjše in utrujene turške vojske, so po njegovem naslednji vzroki:

1. Beneška vojska je bila vojska plačancev, torej vojakov za denar, ki niso imeli prav nobene spodbude, da bi branili beneško državo, saj ni bila njihova domovina. Sestavljali so jo vojaki raznih narodov: Sardinci, Albanci, Šiptarji, Grki in črni Nubijci. Benečani so bili med njimi prava redkost. Po veri so bili: katoliki, muslimani, pravoslavni in pogani. Vodil jih je poveljnik, sicer Benečan in katolik, ki pa z oficirji in vojaki skoraj ni imel stikov in je bil do njih vzvišen. Oficirji so bili strahopetci, do vojakov pa grobi in domišljavo vzvišeni in pri vojaki osovraženi. Vojaki pa so bili vsi brez izjeme malodušni in so samo čakali na tedensko plačo, boj jih sploh ni zanimal.
2. Turška vojska je bila sicer utrujena in številčno manjša, toda trdno povezana. Večinoma so bili po narodnosti Turki ali pa so že dolgo živeli v turški državi, vsi brez izjeme pa so bili muslimanske vere. Med poveljnikom, oficirji in vojaki je bilo malo

razlike, vsi so živeli skupaj in bili v dobrih odnosih. Bojevali so se hrabro in fanatično v svetem prepričanju, da se borijo za svojo vero in blagostanje njihove domovine Turčije. Hrabrost so posebno cenili in najhrabrejše javno odlikovali.

3. Vojak mora imeti visoko zavest in prepričanje o upravičenosti boja za svojo domovino, njegovi soborci morajo biti iz enega naroda in ene vere. Tudi voditelj mora biti iste narodnosti, pogumen in pravičen do oficirjev in vojakov ter predvsem ne sme biti domišljavo ohol in osovražen. Najemniška vojska ni primerna za obrambo domovine, temveč samo za zatiranje uporov in roparske pohode /zadnji stavek je bil podčrtan/.
4. Turška vojska se je na boj dobro pripravila. Že prejšnje leto so si ogledali plitvine preko Soče, posebno pa mostove in si verjetno zagotovili vodiče med prebivalstvom, ki so bili sovražni Benečanom.

Ob tem se spomnim naše osvobodilne partizanske vojne, ko smo bili skoraj vedno lačni, slabo oblečeni in neprestano utrujeni, naš sovražnik pa vedno sit in spočit. V bojih smo bili večinoma številčno šibkejši, zato pa pogumni in borbeni, saj smo se vsi zavestno borili za našo domovino Slovenijo. Naši nasprotniki, tujci in njihovi plačanci (belogardisti), pa so imeli vse na razpolago, vendar so se borili mlahovo in brez hrabrosti, saj so se borili samo za tujčev denar in ne za domovino, zato smo jih večinoma porazili. To je moje osebno mnenje.

VZROKI TURŠKEGA UGRABLJANJA NAŠIH OTROK

Znana plakatna slika, ki so jo obešali po vsej Avstriji, torej tudi po Sloveniji in Hrvaški, je prikazovala turškega konjenika, ki nosi na sulici nabodenega otroka. Z njo so strašili naše ljudi, ki so bili prepričani, da Turki resnično pobijejo ugrabljene otroke, resnica pa je bila

bistveno drugačna. Pri turški vojski je veljal ukaz, da je vsak ugrabljeni otrok osebna last samega sultana, to je poglavarja turške države, torej je zaščiten. Zato so z otroki po ugrabitvi ravnali vljudno in pazljivo ter pazili, da se jim ne bi kaj slabega pripetilo.

// Turški voditelj sultan Mehmet II zvan Osvajalec, je bil učen mož, ki je ugotovil, da bi samo s svojimi anatolskimi Turki težko ustvaril veliko napredno in močno državo. Prepričan je bil, da to lahko reši samo z novo svežo krvjo narodov, ki so bistri in razumni. To so bili Slovani na Balkanskem polotoku, kamor je že začela prodirati turška vojska. Zasnoval je način ugrabljanja in prevoza otrok ter njihovo vzgojo in šolanje z najboljšimi turškimi in tujimi učitelji. Uspeh ni izostal, iz ugrabljenih dečkov in deklic so tekom let ustvarili ogromno število sposobnih strokovnjakov vseh strok, obrtnike, znanstvenike, profesorje, diplomate in tudi vojskovodje. Vsi ti so pomagali ustvariti ogromno turško državo in jo popeljali do velesile na vojaškem in razvojnem področju, njihovi strokovnjaki pa so bili cenjeni po vsem svetu. //

Takoj po ugrabitvi so otroke naložili na vozove nastlane s slamo, jih pokrili in nahranili ter po potrebi tudi oblekli. Hrane in vode so imeli vso pot dovolj na razpolago, in tudi preprosto zdravstveno skrb. To so opravljale starejše ženske, ki so govorile slovensko ali hrvaško, tako da so jih otroci razumeli. Že na prvem zbirališču je ugrabljene otroke prevzel poseben vojaški oddelek, ki jih je moral varovati in zdrave prepeljati na določeno mesto v Turčiji. Po prispetju so vse otroke zdravstveno pregledali in jih nastanili v mladinska taborišča. Tu so jih učili turškega jezika in muslimanske vere ter opazovali njihova nagnjenja. Po nekaj mesecih so šli ponovno na pregled in so jih nato dodelili posameznim šolam, kjer so imeli boljše pogoje, tako glede hrane, higiene, telovadbe in spalnice za dva ali tri otroke, pa obilo možnosti osebnega in skupinskega razvedrila. V teh šolah so se učili nekako do 16. ali 18. leta, nakar so se sami odločili, kaj bi radi delali. Eni so se odločili za razne obrtniške poklice, drugi pa za nadaljevanje študija na visokih šolah in le malo, domnevno le 15 odstotkov, za vojaški poklic za takozvane janičarje. Večina se je odločila za študij na univerzi. Vse šolanje je bilo na državne stroške in med njimi in turškimi otroki ni bilo nobene razlike, vsi so bili enaki, razlikovanje je bilo strogo prepovedano

Naši slovenski in nasploh slovanski ugrabljeni otroci so dosegali nadpovprečne ocene in rezultate in kasneje v življenju vidne uspehe in visoke položaje. Naštel jih bom samo nekaj, ki so splošno znani.

Dolgoletni dvorni zdravnik na turškem dvoru je bil Slovenec, rojen nekje na Dolenjskem, enako tudi zdravnik na španskem dvoru in na dvoru ruskega cesarja Petra Velikega. Ta je osnoval celo vrsto bolnišnic in znano medicinsko šolo. Tudi zdravnik kralja Maksimiljana mehiškega je bil Slovenec, kot še mnogi drugi. Eden od glavnih graditeljev turških ladij je bil Hrvat, ugrabljen kot deček nekje v Dalmaciji. Svetovno znana pa sta postala brata Sokoloviča, ki so ju ugrabili v Bosni. Ferhat Sokolović je postal znani vojskovodja, Mehmed Sokolović pa graditelj cest in gorskih prelazov in graditelj svetovno znanega mosta na Drini. Dosegel je, da je Turčija imela največjo mornarico v Sredozemskem morju in postala pomorska velesila. Krona njegovega vzpona pa je bila, da je postal veliki vezir in s tem vodja vse turške države. Od slovenskih deklic je najbolj znana žena turškega veleposlanika, ki je govorila 6 jezikov in bila veleposlanikova desna roka in profesorica na turški univerzi.

Naši ugrabljeni otroci so si kasneje v zrelih letih v Turčiji ustvarili svoje družine in večina tudi veliko imetje. Njihov rod se je nadaljeval, saj jih je bilo na tisoče; njihov videz se je več kot očitno ohranil. Ko gledam na TV nastop kakšnega turškega politika, umetnika ali poslovneža, zasledim pri marsikaterem izrazite slovanske poteze in svetle ali kostanjeve lase, kar je brez dvoma še vedno živi dokaz, da je dotični daljnji potomec naših ugrabljenih otrok.

Večina teh slovenskih otrok ne bi doma nikoli dosegla takšne izobrazbe, uspehov in napredovanja, saj je takratni avstrijski režim zaviral in tudi preprečeval izobraževanje slovenskim tlačanskim otrokom. Zato so ti naši ugrabljeni otroci zelo kmalu pozabili na svoj dom, nekaj zato, ker so bili mladi, drugič pa zato, ker se jim je v turških šolah godilo dosti bolje.

Znani pa so primeri, ko so se kasneje v zrelih letih nekaterim le obudili spomini na mlada otroška leta in so svojim rojstnim krajem dosti

pomagali. Znan je Mehmed Sokolović, ki je zgradil v rodni Bosni več cest, gorskih prelazov, mostov in že omenjeni most čez Drino. Nekaj primerov je znanih tudi iz slovenskih povesti, najbolj pa je prikazal baje resnični dogodek naš pesnik Anton Aškerc s pesmijo Janičar, ko opisuje turškega poveljnika, bivšega ugrabljenega slovenskega dečka, ko je v svojem pohodu vodil turške konjenike po Sloveniji in slučajno naletel na svojo vas. Takrat je zagledal "med drevjem hišo belo in kraj nje kapelo" in v njem se je prebudil spomin na rodno vas, na mater... Vse dobro življenje v Turčiji je bilo v trenutku pozabljeno, pred njim je bila njegova vas in morda še živa mati, ki jo ljubi brez meje.

Moral bi ukazati napad, a ker tega ne zmore, "zabode handžar si v srce."

Naš pesnik je to silno lepo zapisal:

Kaj čakaš, paša? Kaj stojiš?

To vas napasti se bojiš?!

Kot burja sem smo privihrali

podrli mesta, poteptali.

In ti kot hraber janičar

podžigal v nas si bojni žar.

(se nadaljuje)

Franc Rado Jelerčič

SLUČAJ ALI USODA

V Lokavcu, visoko pod Čavnom, je zaselek Kovači. Zaselek je tedaj štel samo šest kmečkih družin. Urejen je tako, kot da bi stopal po ulici. Levo in desno so poslopja tako grajena, da je pogled pri hoji skozi zaselek vedno usmerjen naprej.

Za bolj napredno družino so veljali Žigonovi. Življenje njihovega *Slavkota* sem že opisal. Danes pa bom pisal o Kmetovem *Milkotu* - Milku Černigoju.

4. februarja 1943 je Milko prevažal seno iz vasi, kjer je bilo uskladiščeno za zimski čas. Bilo je popoldan istega dne, ko je drugič pripeljal seno domov. H Kovačem so prišli štirje soldati in dva karabinerja. Milko je moral, brez vsakega zadržka, nemudoma z njimi. Martinovi so mu v naglici dali za na pot *kjanto* vina. V zaselku Palkov Grič je v spremstvu straže že čakal Rasti Novincov, ki je bil rojen 1925. leta kot Milko. Nadaljevali so pot v Malen, kjer je že bil pripravljen Franjo Kovač, rojen 3. decembra 1926. leta. Pridružila sta se jim še Boris Besednjak in Venko Batagelj. Vsi so bili dobro zastraženi. Zbirno mesto je bilo na Brdišu pod cerkvijo. Kmalu so se jim pridružili še: Milan Lokar iz Gorenj, Nado in Henrik Cigoj, Stanko Kete, Evgen Slokar, Savo Bolko in Jože Slokar od Slokarjev in na Brodu Ivan Batagelj. Iz Lokavca so bili še: Peter Furlan, Jože Sežun, Emil in Rajko Kovač, Ivan Bratina, Milo Soban, Milko in Marjo Blaško, Marjo in

Ferdinand Kompara, Jože Valič, Ivan Bevk, Slavko Lokar in Peter Vidmar.

Na Brodišu je bilo zbranih 26 doraščajočih fantov. Stražili so jih oboroženi italijanski vojaki in karabinjerji. S tovornjaki, v spremstvu oklepnega vozila, so jih odpeljali na zbirno mesto v Ajdovščino, kjer je bilo zbirno mesto za celo Vipavsko dolino. Prenočili so v karabinjerski kasarni (danes je tu sodišče). Hrane niso dobili. Jedli so le tisto, kar je kdo prinesel s seboj. Milko Černigoj se še dobro spominja tega, kako je Viktor Virbov Batič prinesel svojemu nečaku Milanu veliko pogačo. Takrat se je peklo pogače na ognjišču, obložene z žerjavico.

Iz Ajdovščine so jih prepeljali v Gradiško. Kolona naloženih tovornjakov se je vila tja brez vmesnega postanka. V Gradiški je bilo pripravljeno taborišče. Fantje so bili ograjeni in močno zastraženi. Stražil je vojaški vod alpinov. To so bili najzanesljivejši italijanski soldati. V Gradiški so bili štiri dni. Priključili so se jim še fantje s Tolminske. Od tu so jih z vlakom (tradotta - vojaški vlak) odpeljali v Sotodimari. Tu so jih razdelili v razne kompanije. Večina naših fantov je bila kmečkega stanu. Tako so bili dodeljeni na Sardinijo tisti, ki so imeli kakšen poklic. Drugi so bili dodeljeni k specialnim edinicam po Italiji.

Po opravljeni razporeditvi so Sardince premestili v La Spezio, kjer so bili naloženi na francosko

ladjo. Ta regiment se je imenoval 21. reggimento di fanteria. Ladji je bilo ime Sant Kristo. To je bila tovorna ladja, brez vsakega udobja. Vsi na ladji so bili registrirani za antifašiste. Milko je povedal, da so na ladji najbolj trpeli za žejo, da o lakoti ne govorim. Veliko jih je zaradi nevzdržnega stanja omedlelo. Četrty dan vožnje so prispeli v luko Palau. Milko je bil tu dodeljen v battaglione speciale številka 334.

Lokavski fantje letnika 1925 in 1926 v Forte di Marmi - vojaško taborišče pri Carrari - leta 1943. Med njimi na obisku domača dekleta in sorodnice fotografiranih: Angela Kovač, Stanka Vidmar in Taša Bolko.

Pripeljani v Palau so največ delali v tamkajšnji luki. Rastovarjali so ladje, in to največ orožje in razstrelivo.

Milko je bil kmalu dodeljen v intendantsko službo. Opravljal je delo kuharja. Kmalu je uvidel, da hrano iz kuhinje skrivaj prodajajo. Pripeljali so je dovolj, a je zmanjkovala. Komandirji so kmalu ugotovili, da ima Milko prav. Tako so nepridiprave odstranili. Po tej reformi je postal Milko *capo di cucina* - šef kuhinje. Sedaj je bilo hrane dovolj. Še ostajala je. A zmanjšalo se je število vojakov, saj jih je veliko zbolelo za malarijo in so morali v bolnico. Milko je postal kot *capo di cucina* kmalu odveč. Zatožili so ga rekoč, da ima zvezo z domačimi oziroma z "ribelli" - partizani. Tako so ga poslali skupaj z nekaterimi drugimi Tržičani v drugo edinico. S seboj je nosil dobro zapečateno spremno pismo. Skrbelo ga je, kaj je v pismu zapisano. Zato ga je previdno odprl. V pismu je bilo navedeno, da je on navadni bandit in naj ga sodišče zasliši. Milko je to pismo uničil in prazno kuverto izročil na novi komandi. Slednjim ni bilo jasno, kako da je kuverta prazna. Milko pa se je sprenevedal češ, kar so mu dali, je prinesel. Milko je svoje težave zaupal *Triještinu*, ki je dobro obvladal vojaški zakonik. Svetoval mu je, naj na zagovoru pove naslednje: "Rifiuto la firma perche non ho fatto il giuramento militare." (Odklanjam podpis, ker nisem opravil vojaške prisege.) Milko je res povedal to, kar mu je svetoval *Triještina*. Razprave je bilo takoj konec in *Milkota* so imeli za vojnega ujetnika.

Po razpadu fašizma so bolne in slabotne z ladjo prepeljali v Italijo. To je bilo 4. septembra. Edino Milko in Milan Lokar sta ostala na Sardiniji od letnikov 1925 in 1926. Po tem, ko je ladja odplula, se je pričel na Sardiniji pravi pekel. Anglo-Amerikanci so noč in dan bombardirali. Nemška vojska je nadomestila italijansko. Kmalu se je vse skupaj poglelo, saj so Nemci uvideli, da jih bodo Anglo-Amerikanci zajeli, če ostanejo na otoku. Ostale so zbrali v italijansko vojsko in ustanovili Badoglijevo armado. (General Badoglio je bil po kapitulaciji Italije predsednik italijanske vlade.) Mlajše od dvajset let so odpeljali na Korziko. Pred odhodom so jih še popisali in prešteli. Peljali so se s tovarnjaki. Skupaj s tistimi, ki so še prišli iz bolnice in pa s tistimi, ki so se vrnili s stražarskih mest, je število "Korzičanov" naraslo na kakih 300 mož. Kamijoni so prišli in možje so v koloni drug za drugim stopali nanje. Število mož je bilo večje, kot je bilo tovarnjakov, tako je nekaj mož ostalo na Sardiniji. Naneslo je, da je Milan Lokar kot zadnji šel na tovarnjak in Černigoj Milko je ostal na Sardiniji.

Tisti, ki so ostali na Sardiniji, so postopali okrog. Niso imeli ne doma in ne tistega, ki bi jih vodil. Pozneje so bili priključeni regimentu in nameščeni v Golfo Aranci v šotorih.

Milko je živel med domačini. Kmalu se mu je nasmehnila sreča. Z Badoglijevimi vojaki je

oktobra 1944. leta odšel v Napoli. Tam so propagirali odhod v Jugoslavijo. Tako je 6. decembra 1944 iz Barija v Italiji odplul na Vis. Tu se je priključil Prvi dalmatinski brigadi 26. divizije.

Proti koncu vojne je bil ranjen. Imel je prestreljeno koleno. O tem je pisalo že veliko ljudi, ki so bili vpleteni v skupno usodo.

Usoda Milana Lokarja je bila podobna Odisejevi usodi. Na Korziki se mu je kar dobro godilo. Opravljal je stražarsko delo. Pripovedoval je, da so bila tu velika skladišča hrane. Ko je bil na straži s prijatelji, so si skupaj privoščili kako konzervo. V kuhinji so dobili dovolj velike obroke hrane, a strah, da bodo zopet lačni, je bil večji. Zato so si skrivaj

pripravljali zalogo. Med pregledom in popisom vojašnice so bile njihove zaloge odkrite. Milana so ovadili, da je na straži spal. Na lastne oči je videl vojake, kako jemljejo hrano. Misli si je, da bo že vsak odgovarjal za svoje grehe. A pripetilo se je drugače. Njega so poklicali v pisarno in mu dali nalog za vrnitev na Sardinijo. Tako se je na Sardiniji vključil v Badoglijevo vojsko in moral je biti še eno leto italijanski vojak. Ko je odslužil vojaščino, se je vrnil v Gorenje.

Zanimalo me je še to, kako so ga imenovali v italijanski vojski. Povedal mi je, da je bil nekaj časa Emilio, a se ni obneslo. Do konca je bil Milano. *Milkota* pa so klicali Teofilo.

Leonard Kováč

PREDSTAVLJAMO VAM

ANTON JEŽ

8. del

ČAS PO PRVI SVETOVNI VOJNI

Ob vrnitvi iz ujetništva sta bili mati in sestra veseli mojega prihoda, čeprav sem s svojo ponošeno avstrijsko vojaško uniformo in z žico povezanimi čevlji napravil dokaj žalosten vtis. Kot raztrgan berač sem se vrnil domov, po dolgih štirih letih vojskovanja in ujetništva. Dal sem vse, česar nas je učila državna himna, ko smo hodili v šolo: "Vse za vero, dom, cesarja...!"

Oče, kot poročna priča najboljšemu prijatelju Ivanu Silvestru. V sredini sedi nevesta Marica roj. Petrič, zgoraj levo je njen brat Franc Petrič, sedita še levo Jemeščeva Francka in desno moja mama Ana. Ljubljana 1921.

Vidrih je drugi dan najinega prihoda iz Trsta odšel proti Reki, kjer sta ga čakali žena in hčerka. Odšel je oblečen kot poljski delavec, z motiko čez ramo. Takrat so namreč Italijani osebne prehode proti meji zelo nadzirali. Reka je bila takrat še zasedena z Jugoslovani.

Tovarna LINOLEUM v Trstu je med vojno prenehala delovati. Po okupaciji je bila premeščena v Milano. Tu za mene ni bilo več delovnega mesta, tudi če bi ostal v Trstu, ker pod Italijo nisem hotel ostati. Tako je bilo moje obetavne kariere konec. Nastalo je vprašanje: Tone, kam gre tvoja pot? Ali zopet na pot siromaštva poljskega dninarja? Želel sem si čimprej oditi iz okupirane domovine.

Brat France mi je preskrbel delo pri ing. Remcu, lastniku tovarne upognjenega pohištva na Duplici pri Kamniku. Kasneje se je tovarna preimenovala v "STOL - KAMNIK". Delo v tovarni me

je veselilo. Opravljal sem razna dela modelnih mizarjev, kakor tudi dela pri sestavi upognjenega pohištva in dela na lesnih obdelovalnih strojih. Zaradi pogostih menjav vrste dela sem sprevidel, da dela vodilni inženir preizkus moje sposobnosti. Medtem je brat France, sicer dr. prava, zaposlen na Invalidskem odseku Ministrstva za zdravstvo v Beogradu, reševal težak položaj vojnih invalidov. Potrebni so bili invalidski domovi po celi državi. Veliko skrbi so posvečali mnogoštevilnim amputirancem, kot tudi drugače poškodovanim, ki so potrebovali ortopedske pripomočke. Za opremljanje teh nesrečnikov pa v vsej Jugoslaviji ni bilo tovrstnih delavnic in ni bilo strokovnjakov, ki bi to ogromno nalogo pomagali opraviti. Brat me je zaprosil, naj se jaz zavzamem za organizacijo izdelave lesenih pripomočkov za ortopedsko stroko. Nisem imel niti najmanjšega vpogleda, kakšno naj bi bilo to moje novo delo. Vendar, da ustrezem bratu, sem nalogo prevzel. Ing. Remcu sem dal odpoved. Povedal sem mu, da odpovedujem zato, ker me je brat prosil, da bi prevzel organizacijo izdelovanja ortopedskih pripomočkov v Ljubljani. Ob tej moji odpovedi mi je užaljeni inženir rekel, da so me imeli namen postaviti za vodjo novega oddelka, in dodal: "Sedaj pa greš delat bergle, raje kot bi ostal pri lepem delu!" Ta pripomba me je zelo prizadela, zlasti še zato, ker me je delo, ki sem ga opravljal, zelo veselilo.

*Poročna slika mojih staršev poročena leta 1922 v Ljubljani: mama (Šček) Ana 1895 - 1966
oče (Matije) Anton 1891 - 1982*

V Državni protezni delavnici sem nastopil 27.1.1920. Ob mojem nastopu službe je bila delavnica v lesenih barakah nasproti Tehnične srednje šole (Obrtne šole) na Aškerčevi cesti, tam, kjer je sedaj Filozofska fakulteta. V teh barakah je bilo šest delavcev, ki so bili med vojno pod vojaško upravo v mali delavnici Tehnične srednje šole, kjer so popravljali proteze in aparate, izdelane na Dunaju, Pragi ali v Gradcu. Delavci so imeli zelo pomanjkljivo znanje o izdelavi ortopedskih pripomočkov, saj v podjetjih, kjer so se izučili, nikoli niso izdelovali protez ali aparatov. Sestavne dele, npr. stopala in pregibne sklepe so naročali z Dunaja. Proteze so začeli spoznavati šele v mali vojaški delavnici bivše Obrtne šole. Za izdelavo tudi niso imeli potrebnih strojev in orodja. Vse takratno delo je bilo delo laikov, ki so se učili iz vsakdanje prakse in potreb, brez strokovne literature, na predmetih, ki so prihajali k nam z že omenjenega Dunaja.

Na povabilo mojega brata Franceta je vipavski rojak dr. Anton Brecelj prevzel mesto načelnika Invalidskega odseka v Ljubljani. Dr.

*Dr. Anton Brecelj (*9.6.1875 v Žapužah +22.9.1943), poročen z Alice Brecelj roj. Casagrande (*14.3.1882 v Ajdovščini +19.12.1972). Imela sta 11 otrok. Fotografija je nastala pred I. svetovno vojno.*

Brecelj se je s svojim žilavim temperamentom lotil dela za vzpostavitev osnovnih pogojev reševanja težkih invalidskih problemov. Na njegovo pobudo je uprava Protezne delavnice v Ljubljani začela sprejemati delavce raznih strok, ki naj bi se čim prej priučili izdelave

ortopedskih pripomočkov. Ker je primanjkovalo strokovnjakov, je odšel na Dunaj, kjer se je seznanil s takrat dobro poznanim zdravnikom ortopedom dr. Spitzijem. Le-ta mu je predstavil inž. Fidlerja, ki je bil dober poznavalec ortopedske stroke. Dr. Breclj ga je povabil, da bi prevzel vodstvo naše Protezne delavnice v Ljubljani. Ing. Fidler je ponudbo sprejel in kmalu po dogovoru tudi prišel na novo službeno mesto. Z dr. Brecljem sta nakupila nekaj najnujnejših strojev in tudi raznih sestavnih kovinskih delov za kožnate (usnjene) proteze. Ing. Fidler je s seboj z Dunaja pripeljal tudi štiri ortopedske delavce-specialiste: dva bandažista (izdelovalec obvez, povojev za oporo in zavarovanje poškodovanih ali bolnih delov telesa, npr. na zapestju, kolenu, gležnju itd.) in dva ortopedska mehanika. Delavnico je bilo potrebno najprej opremiti z delovnimi mizami, pripravami in vsem potrebnim za razmestitev novih sodelavcev. Izdelava protez je spočetka le počasi

Sodelavec Avgust Habič pri montaži lesene proteze. Ljubljana, Protezna delavnica, leta 1926.

napredovala V kolikor so novinci dobili opremljen delovni prostor in orodje, pa od njih kot začetnikov ni bilo pričakovati, da bodo nemudoma pospešili proizvodnjo, saj so se morali novemu delu šele privajati. Z novimi dunajskimi delavci je bandažni oddelek lepo

napredoval. Zelo pa je zaostajala in počasi napredovala ortopedska mehanika. Izdelava potrebnega orodja za serijsko izdelavo sestavnih delov za proteze je bila zahtevna in zamudna, zlasti kovaško delo. Če je sestavni del - surovec strokovno odkovan, skrajša postopek za dokončno oblikovanje - ročno piljenje, in prihrani delo najmanj enega mehanika, da je ustrezno prilagojen za dokončno sestavo ortopedskega izdelka. Za hitrejše in popolnejše kovanje so morala biti skovana številna orodja - utopi. Te priprave so zahtevale mnogo časa. Vsekakor se je to izplačalo, saj je bilo s tem nadaljnje delo olajšano in tudi izboljšano. Zaradi teh objektivnih razlogov ni bilo mogoče hitro zadostiti potrebam invalidov, ki so težko čakali na svoje proteze.

V Beogradu so že izdelovali proteze po ameriškem sistemu. Proteze iz lesa so imele že takrat prednost pred kovinsko-kožnimi. Naša uprava je po naročilu Invalidskega oddelka poslala v Beograd mene in sodelavca na sedemtedenski tečaj za izdelavo lesenih protez. V Ortopedskem zavodu sva naredila vsak po šest protez. Za zaključek tečaja nama je naša uprava poslala dva invalida, ki sva jima morala samostojno umeriti in dokončno izdelati protezi. Jaz sem izdelal nadkolensko protezo, sodelavec pa protezo za podkolensko amputacijo. Izpit sva opravila z odličnim uspehom. Da so v Beogradu začeli izdelovati lesene proteze takoj po končani vojni, je omogočilo to, ker se je po avstrijski okupaciji Srbije srbska vojska umaknila in prešla v Francijo, kjer se je več mladeničev priučilo v izdelavi lesenih protez.

Po vrnitvi iz Beograda so se z organizacijo lesnega oddelka pričele resne težave. Oskrba z ustreznim lesom - lipovino je bila zelo težka, saj naša lesna podjetja niso nikoli imela na zalogi lipovine v takih dimenzijah, kakršne smo potrebovali mi. Zato smo bili prisiljeni nabavljati sveže posekana lipova debela in jih razrezati v primerne kose. Te kose smo pošiljali v tovarno na Duplico, kjer so surov les parili in osušili. Mnogo časa je minilo, da smo končno prišli do težko pričakovanega ustreznega lesa. Med čakanjem, da se les osuši, smo pripravljali ustrezno opremo, delovne mize, specialna orodja, nože, svedre, še

posebno važen pa je bil primež (rekli smo mu Primož!) za pritrditev lesenega obdelovanca v položaj, ki je omogočal ročno obdelavo, oziroma oblikovanje lesenega dela proteze. Za časa prakse v Beogradu sem pri delu opazil, kako nepraktične primeže imajo. Sklenil sem, da se takoj po vrnitvi s prakse zavzamem za izdelavo novega modela primeža, ki naj bi pomagal k boljši in lažji obdelavi posameznih delov proteze. Že med prakso sem v mislih preštudiral, kako naj bo primež izdelan, da bo vsestransko uporaben. Po vrnitvi sem takoj

Ročna obdelava na "primežu", konstrukcija Antona Ježa

izdelal načrt, po katerem smo izdelali prototip novega modela. Sodelavec, ki je bil z menoj na praksi v Beogradu, ga je preizkusil in ga z veseljem uporabljal. Kmalu so vsa ortopedska podjetja v državi sprejela novi model, ki se še danes uporablja v nespremenjeni obliki.

Zaradi naporenega in zamudnega ročnega vrtnanja sem nagovoril ing. Fidlerja, da bi nam napravil načrt za vrtalni stroj za vrtnanje lesa. Načrt je bil kmalu narejen in smo po njem izdelali stroj, ki naj bi imel transmisijski pogon. Ko pa smo stroj preizkušali, se je v globini 25 cm pojavil dim. Zaradi močnega trenja svedra ob les v izvrtini in prepočasnega mehanskega pomika svedra iz izvrtine, so se izvrtane iveri vžgale. Inženir je žalosten odšel z oddelka, mi pa smo bili še naprej obsojeni na težavno

ročno vrtnanje. Čas je potekal, ne da bi se kaj ukrenilo glede nabave ustreznega stroja.

Takratnim slabim gospodarskim razmeram v državi so botrovale številne politične stranke. Brat je pri svojem humanem delu lajšanja težav prizadetih invalidov težko prenašal brezdušnost vladajočih, ki jim je bilo glavno le to, da se obdržijo na oblasti in vladajo. V takih razmerah ni mogel več vzdržati na svojem mestu, saj se je zamenjalo že devet ministrov, od vseh pa je bil le prvi socialno delaven. Z bratom sta sestavila invalidski zakon, ki je bil tudi v svetovnem merilu med prvimi. Zakon je bil sprejet, nato pa ga je vsak nov minister osiromašil. Zato je brat, tudi sam invalid, odstopil. Pogosti so bili odpusti delavcev, kot posledica nezadostnega državnega kreditiranja. Takšne razmere so pogojevale težnjo, da se država čim prej znebi Proteznih delavnic, to je, da jih izloči iz državne uprave.

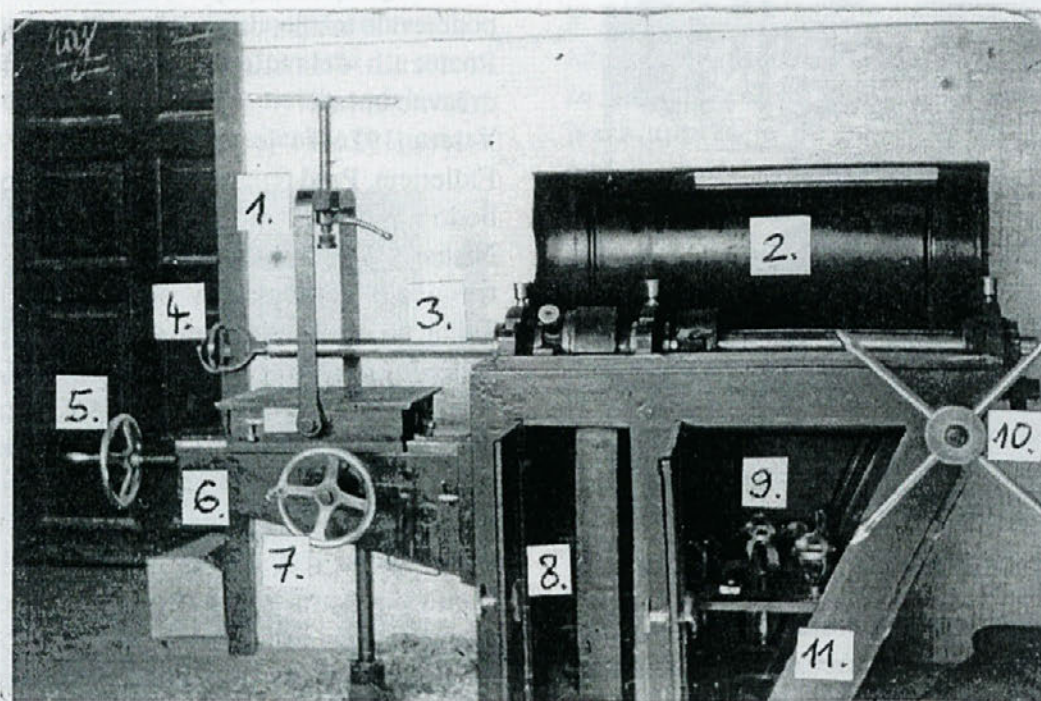
V letu 1926 se je iztekla pogodba z ing. Fidlerjem. Pred tem pa mi je brat sporočil, da bodo v kratkem redukcije tudi v naši delavnici. Nisem bil navajen, da bi mi kdo od mojih trenutnih delodajalcev odpovedal službo. Takoj po sporočilu sem sam dal odpoved. Naslednji dan po odpovedi je prišel dr. Goršič. Poklical me je v pisarno in vprašal, zakaj sem dal odpoved. Odgovoril sem: "Vem, da smo zopet pred redukcijo. Pri mojih 35 letih je zadnji čas, da si zagotovim delo, ki naj bi bilo stalnejše od sedanjega. Vsi zdravi delavci (neinvalidi) pričakujemo prej ali slej odpust iz službe, zato dajem odpoved." Dr. Goršič je na to odgovoril: "Razumem vaše razloge, vendar niso v skladu z našimi načrti glede vaše zaposlitve. Imamo drug namen, namreč, da vas postavimo za vodjo vseh oddelkov delavnice. In bodite prepričani, da vam ne grozi nobena odpoved, v kolikor bo vaše delo zadovoljivo kot doslej. Prosim, da svojo odpoved umaknete in postavite pogoje, pod katerimi bi ostali v službi." Dejal sem, da poleg zagotovljene stalnosti zaposlitve želim, da se mi poveča plača, ker dosedanja ne ustreza mojemu delu in pa, da se v mojo stroko ne bo vtikal kdorkoli, kar se je doslej pogosto dogajalo s strani nestrokovnih oseb. Dr. Goršič je sprejel vse moje pogoje in nekaj dni za tem sem prejel odlok velikega župana Baltiča, s

katerim me je postavil za obratovodjo Državnih proteznih delavnic v Ljubljani.

Po prevzemu dolžnosti obratovodje so se moje skrbi zelo povečale. Delavnica je zaposlovala štiri glavne stroke: mehansko-kovinsko izdelavo, lesno izdelavo, bandažerstvo in čevljarstvo. Šestletna delovna praksa ob pionirskem ustvarjalnem snovanju in delu od ustanovitve te humanitarne ustanove je glede na dosežene rezultate bila dobro izhodišče za reševanje novih nalog. Dosegli smo zadovoljivo strokovno znanje in kvalitetnejšo in hitrejšo izdelavo pripomočkov, nujno potrebnih invalidom.

Moja prva naloga obratovodje je bila olajšanje naporenega in zamudnega ročnega vrtenja v

lesnem oddelku. Iz odpadnega železa sva s kovinostrugarjem Srečkom Bardorferjem, na osnovi moje zamisli in načrta, izdelala stabilni vrtni stroj (glej fotografijo stroja). Prejšnji "strojni" način potiskanja in izvlečenja svedra sem pri prvem poizkusu zamenjal z ročnim podajanjem in izvlečenjem. Na ta način je upravljelec stroja lahko s primernim ročnim pritiskom na vreteno za pomikanje svedra, z občutkom za dogajanje glede na upor v izvrtini, vrtnal v lesni surovec. Tudi specialne svedre, ki so se manj pregrevali pri vrtnanju, sva izdelala po mojih načrtih. Stroj nam je olajšal delo in odpravil zaostanke v izdelavi lesenih protez. Odlično je prestal preizkus in deluje še danes!

Vrtni stroj za izdelavo protez. Konstruiral Anton Jež 1926

Sestavni deli:

- 1 pritrdilni jarem za pritrditev lesenega surovca (klade)*
- 2 pločevinast pokrov, da se zapre v času vrtenja*
- 3 premična vrtilna os, v notranjosti vpeta na zobato letev*
- 4 specialni sveder premera 5 do 10 cm, izmenljiv glede na potrebno izvrtino*
- 5 pomični vijak za premik jarma 1*
- 6 sedlo, na katerem je usidran pomični jarem 1*
- 7 pomični vijak za dviganje ali spuščanje sedla 6*
- 8 prostor za pogonski motor*
- 9 omarica za svedre in pribor*
- 10 ročno vreteno z zobatim prenosom na zobato letev oziroma premično vrtilno os*
- 11 nosilno ogrodje stroja*

Glavne potrebe invalidov prve svetovne vojne smo uspeli z našimi prizadevanji zadovoljiti skoraj v celoti do leta 1926. Usnjene (kožnate) proteze dunajskega tipa smo izdelovali le še za posameznike, ki se niso mogli ločiti od mehko bandažiranih (podloženih-tapeciranih) protez. Imeli smo invalida s kožnato protezo. Bil je višji poštni uradnik. Celih dvanajst let se ni dal pregovoriti, da bi mu izdelali leseno protezo, navkljub temu, da je videl, da večina invalidov z enako amputacijo hodi na lesenih. Šele po dvanajstletnem prigovarjanju nam je uspelo, da je privolil v izdelavo lesene proteze. Prezemni preizkus ga je navdušil. Zadovoljen je priznal, da je nov aparat veliko lažji od predhodnega. Po nekaj dneh privajanja se je oglasil pri meni in mi ves navdušen in razigran dejal: "Kako sem mogel biti toliko časa tako trmasto neumen, da sem nosil težko in nehygiensko kožnato protezo!" Bil sem vesel tega priznanja, ki je potrdilo, da so bila naša prizadevanja za boljše in sodobnejšo oskrbo invalidov uspešna. Osvojitev nove, uspešnejše, hitrejše in cenejše tehnologije je skrajšala invalidom čakalne dobe in jim omogočila lajšanje njihovih eksistenčnih problemov. Po zadnji redukciji nas je ostalo le 23 zaposlenih, od tega 4 člani uprave in 19 delavcev. Prejemali smo vedno več naročil, tudi za povojne civilne invalide od Zavoda za socialno zavarovanje. Delo smo težko zmagovali. Bal sem se, da ne bomo kos potrebam. K sreči nam je nova tehnologija, prehod na lesene proteze, ko je odpadlo veliko zamudnega dela na kožnatih protezah, to omogočala. Brezsrčna beograjska oblast je neglede na našo preobremenjenost, brez kompromisno zahtevala ponovno redukcijo delavstva. Ogorčeno sem dejal, da je bila naša delavnica že pri zadnji redukciji prizadeta do skrajnosti. Moj ugovor ni zalegel. Vztrajali so na ponovnem zmanjšanju

delovnih moči. Takratni slab gospodarski položaj ni dajal upanja, da bi naši odpuščeni delavci, vsi tudi vojni invalidi, dobili kjerkoli kakšno primerno prezaposlitev. Zato smo se solidarno dogovorili in pristali na skrajšanje delovnega tedna. Brezsrčna oblast je naš predlog sprejela in nam določila tri delovne dneve na teden. Delavstvo je bilo s to odločitvijo pahnjeno v skrajno bedo. Že tako skromne delavske tedenske plače so se prepolovile zaradi skrajšanega urnika. Družine so bile zelo prizadete.

Moja plača je bila nekoliko boljše od ostalih delavcev, ker sem poleg umerjanja in izdelovanja protez opravljal še naloge delovodje, vendar sem težko preživel veččlansko družino. Z ženo Anico sva namreč leta 1929 sezidala družinsko hišo z namenom, da ustvariva boljše pogoje za družino. Za zidavo sva vzela kredit. Občasno sem dobil dodatno zaposlitev pri privatnem ortopedskem podjetju, in deloma izkoristil tri proste delovne dneve. Vendar se to ni dogajalo pogosto in je bila zato moja tridnevna - tedenska plača moj glavni zaslužek. Nerad se spominjam tistih dni, ko sem šel s skromnim poltedenskim zaslužkom proti domu. Pot me je vodila čez živilski trg, kjer sem, ko smo še delali ves teden, večkrat kupil otrokom sadje. V nastali novi situaciji pa to ni bilo več mogoče. Zato sem se trga izogibal in hodil domov po drugi poti. Sadje sicer ni bilo drago,

Naša družina poleti 1933 v Ljubljani, ko nas je obiskal dedek Jože Šček, bivši kovaški mojster iz Vipave, mamin oče. Ob obisku je imel dedek Jože 77 let.

vendar si ga v tistem času gospodarske krize nismo mogli privoščiti. Dolga tri leta so delavci in družine naše humane ustanove dobesedno stradali.

Zaradi neredne oskrbe invalidov s pripomočki so vojni in civilni invalidi vedno močnejše pritiskali na oblast, ki je bila prisiljena spremeniti svoj odnos in je obnovila redno delovanje delavnice. V skrajšanem delovnem času je delo zelo zaostalo. Šele po dolgem času smo lahko zadostili potrebam, navkljub ponovni celotedenski zaposlitvi. Naša kolektivna odločitev, da smo pristali ob redukciji na tridnevni delavnik, je bila izredno koristna. Preživeli smo krizo, vendar smo ohranili celotno sposobno strokovno ekipo. Če bi dovolili odpust polovice delavcev, bi posamezni oddelki tako ohromeli, da ne bi bili

več sposobni prevzeti oziroma izvajati kompleksnih delovnih aktivnosti. Solidarnost nam je omogočila nadaljnje polno delovanje delavnic. Končno nam je uspelo ponovno redno oskrbovanje vojnih invalidov prve svetovne vojne in zavarovancev Zavoda za socialno zavarovanje. Žal pa to naše redno delo ni dolgo trajalo. V Evropi je kipelo: španska državljanska vojna, Musolinijev fašizem in Hitlerjev nacizem, oba pohlepna po osvajanju tuje zemlje, sta z močnimi silami zasužnjila Slovenijo. Več kot dve tretjini naše zemlje je podjarmil nemški osvajalec, ostalo pa italijanski fašizem. Naša jugoslovanska vojska se je spomladi 1941 skoraj brez odpora sesula v nič. Žalostni smo morali trpeti okupatorje, toda uklonili se nismo.

OBDOBJE MED DRUGO SVETOVNO VOJNO

Delavnica je bila zaradi italijanske in kasneje nemške okupacije v čudnem položaju. K sreči je italijanska uprava obdržala slovensko uradništvo, ki je v bivši banovini oskrbovalo naše delavnice s krediti in nam s tem omogočilo nadaljnje poslovanje. Med njimi so bili narodnjaki, ki so nas opozorili, naj pazimo na delavnico in jo obvarujemo za čas po osvoboditvi. Sreča je bila tudi v dejstvu, da se Italijani ves čas okupacije niso zanimali za poslovanje delavnice. To nam je omogočalo, da smo s pomočjo naših uradnikov naročali materiale v enakih količinah, kot smo jih pred zasedbo nabavljali za celo Slovenijo, torej ne glede na okrnjeno področje pod italijansko zasedbo. To je bilo sicer tvegano, vendar je trajalo vse do konca vojne. Ustvarili smo lepo zalogo dragocenega materiala za povojni čas! Hčerka Anica, najin najstarejši otrok, učiteljšnica, stara 19 let, je bila zaradi groženj prisiljena oditi v partizane že spomladi leta 1942, samo nekaj dni preden so Italijani postavili po Ljubljani na vseh važnejših mestnih ulicah in okoli mesta blokade in ovire z bodečo žico ter poostriili nadzor nad gibanjem meščanov. Kmalu je sledil obisk policijskega agenta, nato pa hišna preiskava. Karabinjerski seržant je vprašal, kje je hči. Odgovoril sem mu v italijanščini, da ne vem,

kje je, da je odšla od doma in ne vemo, kje se sedaj nahaja. Nato je vprašal za smuči. Rekel sem, da so bile otroške smuči že tako izrabljene, da smo jih porabili za kurjavo, kar pa seveda ni bilo res, ker so bile skrite na podstrešju. Možakar je bil zelo dobro informiran, bil pa je že nekoliko starejši in ni bil vsiljiv z vprašanji. Morda zato, ker sem mu odgovarjal v italijanščini. Po teh dogodkih nam je bilo jasno, da nas imajo za simpatizerje OF. Vendar nas po puškah, ki smo jih imeli skrite na podstrešju, niso spraševali, pri preiskavah pa niso ničesar našli. V naslednjih dneh so puške s podstrešja izginile. Iznajdljivi mladinci so jih odpeljali na malem dostavnem vozičku, skrite pa so bile v dimnih ceveh, ki so jih našli na podstrešju ob mali pomožni pečici – "gašperčku". Prevoz iz Trnovega v Bežigrad so izvedli ob belem dnevu in orožje predali na dogovorjenem mestu.

Koncem januarja 1944 so aretirali na domu najstarejšega sina Antona, gimnazijca, starega 19 let. Meseca aprila, štiri mesece pred mojo aretacijo, je bil odpeljan v Dachau.

Invalidi, ki so prihajali po nove pripomočke v naše delavnice, so se morali prijaviti v sprejemni pisarni, kjer so dobili nalog za izdelavo ali popravilo svojega ortopedskega pripomočka. Pisarno je vodil na novo

zaposleni uradnik, ki je ob izdajanju naloga invalidom govoril o grozotah, ki jih počno partizani na svojih pohodih nad našimi ljudmi. Naj omenim samo en primer. V pisarno je prišel po nalog za izdelavo nove podkolenske proteze invalid, pater iz Stiškega samostana. Prosil je za novo protezo, ker so mu njegovo rezervno, kožnato, italijanski vojaki uničili. Z nalogom se je moral vsak invalid najprej oglasiti v moji pisarni, da sem skiciral aparat, mu določil mere in dodal navodila za izdelavo. Tudi meni je invalid povedal, kaj se je zgodilo z njegovo protezo.

Zaradi zaprtosti meje z Gorenjsko in Štajersko, ki so ju zasedli Nemci, in omejevanega dostopa z Dolenjske in Notranjske v ograjeno Ljubljano, je proizvodnja upadla. Patru smo uspeli izdelati protezo v nekaj dneh. Naš novi uradnik pa je medtem že trosil laži, kakšno škodo povzročajo partizani in kakšno hudobijo so povzročili ubogemu patru. Ta žaljiva in lažniva propaganda me je zelo jezila, zato sem jaz vsakemu invalidu povedal pravo resnico. Po tolikih letih poznanstva so imeli do mene več zaupanja kot do novega propagandista. Pater, dobričina in poštenjak, je bil zaradi širjenja neresnice zelo ogorčen. Skupaj sva vstopila v sprejemno pisarno, kjer je ponovil pripoved o uničeni protezi. Novi uradnik pa je nervozno, brez ugovaranja poslušal. Potem sem se oglašil še jaz. "Tako, sedaj so ljudje poučeni o tvoji lažnivi propagandi in vedi, da tvoje prepričevanje ni uspelo, ker sem vsem našim invalidom in delavcem povedal patrovo resnico o krivcih za uničenje proteze. Tvoja zgodba pa je postavljena na laž!"

Kmalu po tem dogodku sem bil julija 1944 aretiran na svojem delovnem mestu. Istočasno so mi tudi zaplenili kolo. Odpeljali so me v nekdanjo Prisilno delavnico na Kodeljevo, kjer je bilo zbirališče grešnih domoljubov, grešnih po pojmovanju okupatorja in njegovih sodelavcev. Povod za aretacijo je bila tudi ovadba domačinov - sosedov, kar so mi odkrili pri zaslišanjih na policiji. Bili smo katoliško vzgojena družina, vendar tudi narodno zavedna, odločno proti sramotnemu hlapčevanju tujcem.

Iz zavora so čez dan in tudi prek noči vozili aretirance na policijo, kjer so jih zasliševali in mučili tudi do nezavesti. Nekega dne so z

zaslišanja pripeljali človeka, ki je imel po celem hrbtu na gosto potegnjene krvave praske, ki so mu jih s šivanko globoko vrezali zasliševalci. Po nekaj dneh bivanja v tem zaporu so tudi mene odpeljali na zaslišanje. Zasliševalec je bil nepoznan Slovenec. Vprašanja so se vrstila. Med drugim me je vprašal, če poznam črno knjigo, ki opisuje partizanske grozote, povzročene našim krajem. Dejal sem, da knjige nisem bral, pač pa sem v dnevnem časopisju prebral članek, da je bila uničena cela brigada in je bilo pobitih veliko partizanov ter še dodal, da sem žalosten, ker teče bratovska kri v prid okupatorju.

Spraševal me je o družini zdravnika dr. Antona Breclja. Hotel je vedeti, koliko je dr. Breclj udeležen v OF. Odgovoril sem mu, da dr. Breclja in njegovo katoliško vzgojeno družino poznam, da je socialno čuteč človek in, da je eden redkih slovenskih zdravnikov, ki v katoliškem dnevniku "Slovenec" daje zdravstvene nasvete. Na te besede mi je dejal: "Po vašem izražanju ste komunist!" Odvrnil sem, da nisem komunist, resnici na ljubo pa moram priznati, da se moji nazori v marsičem enačijo z nazori komunistov, ki se bore za delavske pravice. Vzgojen v katoliškem duhu ne dojemam nauka komunizma, še težje pa gledam, kako se naši katoliški voditelji udinjajo osvajalcem domovine.

Ni bilo več vprašanj. Zavedal sem se, da sem dozorel za internacijo. Ne vem, kaj je bilo vzrok, da je zaslišanje minilo brez mučenja. Morda so se ga moje pripombe le nekako prijele, in je v sebi razmišljal, da je morda moja izpoved prava, oni pa, da delajo težke stvari nad domoljubnimi rojaki.

Osmega avgusta 1944 so nas odpeljali s tovornjaki, pokritimi s težkimi plahdami, da mimoidoči ne bi videli, kakšen tovor prevažajo. Kljub temu nismo ostali neopaženi, ker smo vzklikali: "Živela OF! Smrt fašizmu - svoboda narodu!" Na postaji smo se naložili v potniški vlak, ki je bil že napol zaseden. Med množico je bilo tudi precej žensk. Nekje na Gorenjskem se je vlak ustavil, pridružile so se nam zapornice iz begunjskih zaporov. Nabit vlak je odpeljal v nemški nacistični Reich. Ne spominjam se več, na kateri postaji so ločili ženski transport za Ravensbrück. Precej časa smo čakali na vlak, ki naj bi jih odpeljal. Med čakanjem nismo smeli

zapuščati vlaka, lahko pa smo prehajali iz vagona v vagon. V našem vagonu so prepevali. Pridružile so se nam tudi ženske. Prepevale so ob tem žalostnem slovesu, kot prave borke za našo svobodo, ki pa je marsikatera od njih ni dočakala. Slovo je bilo težko. Ženske so odpeljali njihovi usodi naproti, moški pa smo se v zgodnji

jutranji uri znašli pred vrati z napisom "ARBEIT MACHT FREI!" (Delo osvobaja.) Ta vrata so bila vhod v koncentracijsko taborišče Dachau, vhod za tisoče človeških bitij iz vse podjarmljene Evrope in zadnja življenjska postaja za mnoge izmed njih.

(se nadaljuje)

IZ NAŠE KS

IZ DELA KS VIPAVA

V aprilu se je sestel svet KS Vipava. Na to sejo smo povabili g. Mojco Habič - vodjo eko projekta na Osnovni šoli v Vipavi. Predstavila nam je program, katerega že izvajajo. Namen eko šole je vzgajanje otrok za življenje. Dejavnosti se odvijajo v času pouka. Zbirajo star papir, sodelujejo v eko bralni znački, ločeno zbirajo odpadke. Poseben poudarek je na eko bontonu, t.j. odnosu do hrane. KS Vipava šolo pri tem programu zelo podpira in dogovorili smo se o možnostih skupnega sodelovanja.

V mesecu maju smo na sestanek povabili predstavnike vseh KS v občini in uredniški odbor Vipavskega glasa. Ker je bila na eni izmed sej občinskega sveta dana pobuda, da bi glasilo razširili na celotno občino, smo se poskušali o tem dogovoriti. Idejo vsi podpirajo, vendar jim finančne težave takega bremena ne dovoljujejo. Dogovor o predstavitvi vseh KS na prireditvi "Vipavska trgatav" je bil uspešen, tako da bo letošnja prireditev potekala preko celega tedna, t.j. od 8. do 14. septembra.

V zadnjih mesecih smo s pomočjo vipavskih gasilcev očistili ter delno obnovili podhod v Zdravstvenem domu. Delo bomo dokončali v dogovoru z ZD. V sredo, 18. septembra smo na Trgu Pavla Rušta pričeli organizirati semanje dneve. Ti bodo potekali vsako prvo in tretjo sredo v mesecu tudi poleti. V ta namen smo nabavili šest novih stojnic.

Stara šola dobiva svojo končno podobo. Nad vhodom smo spet postavili posvetilo, katerega so fašisti izklesali. Nov napis "Veri in Omiki" je posodobljen, saj poškodovani kamen ni dovoljeval vklesanja črk. Na zidu pred staro šolo smo napravili klopi, ki so bile že v načrtu obnove trga. V izdelavi so še tri klopi, ki jih bomo postavili na trg. Konec meseca bo ob občinski stavbi postavljeno novo avtobusno postajališče. Plačano bo iz občinskega proračuna, vso potrebno dokumentacijo, soglasje in nabavo smo izpeljali v KS.

KS bo sofinancirala končanje del v Beblerjevi ulici v višini 350.000,00 SIT. Prav tako imamo namen sofinancirati fasado bloka v ulici Gradnikove brigade. V tej ulici smo obnovili vse klopi na otroškem igrišču in naročena je postavitve javne luči nad njim. Tretjega junija smo podjetju Remont plačali račun 1.740.000,00 SIT, t.j. 15% delež KS, za katerega smo se dogovorili z občino ob začetku del. Krajanom Vipave smo razdelili skoraj 1500 sadik bršljank. Prosimo vas, da svoje balkone, okna in vrtove fotografirate. Fotografije prinesite na sedež KS, saj bomo vse fotografije na prireditvi Vipavska trgatav razstavili in tri najlepše nagradili.

Vse, ki prispevate za Vipavski glas s plačilom prek banke prosimo, da navedete svoj naslov, ker vam drugače glasila ne moremo poslati.

Prijetne dopustniške dni, več hladnega vremena in lepo se imejte.

Boris Ličen,
predsednik KS

OBČINSKI PRAZNIK OBČINE VIPAVA, ZEMONO 2003

Na slavnostni seji je župan Ivan Princes v svojem nagovoru povedal:

Cenjeni gostje, drage gostje, spoštovano občinstvo, lepo pozdravljeni na današnji svečanosti počastitve praznika naše občine, ko lahko za urico, dve pozabimo na bremena vsakdanjika in se naučimo prazničnega vzdušja.

No, če si iskreno priznamo, tudi brez vsakdanjih, predvsem delovnih dni, ne gre. Tedaj si namreč prizadevamo opraviti delo, naloge, zadolžitve, načrtujemo podvige-vzpone in se spopadamo s problemi-padci, vse to je del življenja. Zato tudi Občina praznuje svoj praznik le en dan v letu, ostale dni pa deluje po poti zastavljenih ciljev.

Čeprav so za te cilje potrebna znatna finančna sredstva, se nad skromnim proračunom nima smisla pritoževati, ker se je z dejstvi, ki jih ni moč spreminjati, pač treba sprijazniti in na podlagi njih izpeljati čimbolj plodne rešitve. Tako smo odločeni, da nadaljujemo z načrtovanimi projekti obnove vodovoda Lože-Manče-Podraga, kanalizacije Vrhpolje; izvajamo začrtan program adaptacije šol, skupaj s Politehniko bdimo nad idejo o oživitvi Lanthierijevega gradu za namen visokošolskega študija. V upanju, da bomo na območju občine uspeli obdržati mlade ljudi, z navdušenjem spremljamo gradnjo poslovno stanovanjskega objekta v centru Vipave, katerega investitor je Primorje, skupaj s Stanovanjskim skladom Republike Slovenije pa se veselimo neprofitnih stanovanj v Vrhpoljskem bloku. Obenem se zanimiv razvoj obeta na področju turizma; pomemben kamenček v mozaiku bo zagotovo predstavljala pešpot Bela, dogajanje na območju pod Gradiško turo pa bi popestrila ureditev kampa-šotorišča.

Veliko energije bomo še naprej vlagali v realizacijo elektrifikacije planote Nanos, z enako vnemo bomo delali tudi na projektu Vetrnih elektrarn. Skratka, energije, z dobršno mero zaupanja vase in v bližnje, nam ne sme zmanjkati ne na gospodarskem ne na družbenem in tudi ne na ostalih področjih. Seveda ne gre vedno vse gladko; nemalokrat bijemo papirnato birokratsko vojno, ki daje videz Don Kihotovega boja z mlini na veter. K sreči so tu prijatelji, ki nam stojijo ob strani in nam pomagajo, tako da s skupnimi močmi dosežemo, da nemogoče postane mogoče.

Pomembno je, da človek, ki želi nekaj doseči, nikoli ne sprašuje za nasvet svojih skrbi. Pogumno se mora spopadati z izzivi, s katerimi se srečuje, saj prava veličina ne leži v tem, da nikoli ne pademo, temveč v tem, da se poberemo in gremo naprej.

Danes praznujmo - z ljubeznijo in voljo vstopajmo v dneve, ki so pred nami, saj je srečo treba osvojiti, volja pa ji odpira vrata, vrata v svet, ker

*... Ta svet je en sam oder
in moški vsi in ženske le igralci;
nastopajo, odhajajo
in vsak igra v življenju mnoge vloge.*

(Shakespeare)

Srečno še naprej. Za prijatelje pa kaj narediti? Največ, bodimo jim prijatelji!!

OBČINSKA PRIZNANJA ZA LETO 2003

Občinski svet občine Vipava je na svoji 7. redni seji 12. junija sprejel sklep o podelitvi priznanj Občine Vipava za leto 2003, in sicer:

- najvišje občinsko priznanje: Planinskemu društvu Vipava
- naziv častni občan: dr. Dušanu Terčelju
- plakete Občine Vipava: Mešanemu pevskeemu zboru Stanko Premrl iz Podnanosa, msgr. prelatu Francu Kralju, župniku na Slapu, in g. Juriju Koritniku iz Podnanosa.

Plaketa občine Vipava bo po odločitvi župana podeljena tudi Komornemu zboru Ipavska za izjemne dosežke v letu 2003.

Priznanja Občine Vipava je župan podelil ob občinskem prazniku na slavnostni seji občinskega sveta v Dvorcu Zemono dne 27. junija 2003.

Obrazložitev:

1. PRIZNANJE OBČINE VIPAVA, najvišje občinsko priznanje za leto 2003, se za stoto obletnico delovanja podeli **PLANINSKEMU DRUŠTVU VIPAVA**

**Kdor išče cilj,
bo ostal prazen, ko ga doseže;
kdor pa najde pot,
bo cilj vedno nosil v sebi.**
(Nejc Zaplotnik)

Korenine Planinskega društva Vipava segajo v leto 1903, ko so se planinci, ljubitelji gora, zbrali na ustanovnem občnem zboru v Ljubljani.

V okviru Ajdovsko-Vipavske podružnice je bilo območje delovanja sprva zastavljeno malce preobsežno, zato so v letu 1913 vipavski planinci ustanovili svojo podružnico.

Funkcijo prvega predsednika podružnice je opravljal graščak Karel Mayer, ki je pripomogel, da so se planinci lahko sestajali v koči na Nanosu, kjer so snovali nove načrte in podvige.

Kljub obdobjema prve in druge svetovne vojne, ki sta se postavili kot oviri doseganju planinskih ciljev, želja po ohranitvi in doživljanju lepote narave ni nikoli ugasnila. Pravi razcvet pa je nastopil po letu 1966, ko se je ljubiteljskemu obiskovanju gora pridružil delovni program, ki se vestno uresničuje in nenehno dopolnjuje. Planinsko društvo Vipava je tako v območje občine vtisnilo neizbrisen pečat. Zavidljiva urejenost planinskih poti, priljubljena Gradiška tura, skrb za plezalne stene v soteski Bela, vzgoja mladine v duhu ljubezni do planin, narave in življenja nasploh, razstave, predavanja, izdajanje glasila Tura - vse to, korak za korakom vodi po poti prihodnosti.

Da ti zvezda postane sonce, je potrebno prehoditi dolgo pot; naši planinci, vsak izmed njih, so žarki sončnih, posijejo pa tudi skozi mrak senčnih dni, da je naša skupna pot karseda svetla.

2. NAZIV ČASTNI OBČAN za leto 2003 se podeli **DR. DUŠANU TERČELJU**

... bogat je tisti, ki veliko da.
(Erich Fromm)

Gospod Dušan Terčelj se je rodil leta 1923 v Žapužah pri Ajdovščini. Šolal se je v Ljubljani, se vpisal na študij agronomije v Zagrebu, ter se v zadnjem letniku usmeril na področje vinarstva.

Svoje bogato znanje in strokovne zamisli je znal udeležiti med drugim tudi v Vinarski zadrugi v Vipavi, kjer je deloval kot odgovorni enolog in upravnik kleti v letih 1953 in 1959. Tu si je nadvse prizadeval za uveljavitev t.i. severnega načina predelave belega vina, kar je posledično vplivalo na znatno povečanje prodaje primorskih vin na osrednjem slovenskem tržišču; precej pozornosti pa je namenjal uveljavitvi sortnega visoko kvalitetnega vina: rebule, zelena, sauvignona in ostalih. Leta 1959 je odšel na Kmetijski inštitut Slovenije, kjer je vse do upokojitve deloval kot enolog-raziskovalec, več let pa tudi kot vodja Centralnega enološkega laboratorija. Ves čas se je strokovno izpopolnjeval in opravil več specializacijskih študijev v Franciji in si prizadeval ohranjati tradicijo vzgoje vina za vse naše zanamce, naslednike.

V čast nam je, ko dr. Dušanu Terčelju podeljujemo naziv častni občan, saj je vložil veliko znanja in truda, da je obogatil naše območje in s tem, v dobro nas vseh, dokazal, da pomeni delovati - dati usodi smer.

3. PLAKETA OBČINE VIPAVA se podeli MEŠANEMU PEVSKEMU ZBORU STANKO PREMRL PODNANOS

Ljubezen sta prostor in čas, merjena s srcem.

(Marcel Proust)

Mešani pevski zbor Stanko Premrl iz Podnanosa že dobrih 25 let ohranja ljubezen do glasbe in tradicijo večglasnega zborovskega petja, kar je odigralo pomembno vlogo tudi takrat, ko se je koval narodno buditeljski značaj. Že v nazivu nosi ime cenjenega skladatelja, domačina Stanka Premrla, ki ga poznamo kot skladatelja naše državne himne, pa tudi kot največjega cerkvenega skladatelja na Slovenskem.

Glasbeni pedagog Ivo Jelerčič je leta 1977 združil talentirane pevke in pevce iz Podnanosa, Podrage in Lozic ter tako ustanovil pevski zbor, ki že četrto stoletja beleži visoko kakovosten nivo petja, krona njihovemu trudu pa je bil letošnji dosežek na najpomembnejšem zborovskemu tekmovanju »Naša pesem« v Mariboru, kjer so pod vodstvom Nadje Bratina prejeli srebrno medaljo.

Zaželimo jim še dolgo ustvarjalno obdobje v prihodnje, saj je čas prostor, ki ga je potrebno zapolniti - sami pa to najbolje obvladajo.

4. PLAKETO OBČINE VIPAVA prejme msgr. prelat Franc Kralj

Človekovo življenje je poklicanost v svet.

Gospod Franc Kralj je to poklicanost s srcem in dušo posvetil slovenskemu narodu in cerkvi. Njegova pot izobraževanja ga vodi skozi vse življenje. Leta 1952 je zaključil študij teologije v Ljubljani; zatem bil posvečen v duhovnika; kasneje pa je na filozofski fakulteti diplomiral še iz zgodovine in zemljepisa.

Spoštovan in znan je po svojem delu v Malem semenišču in Srednji verski šoli v Vipavi, kjer je bil dolga leta tudi rektor.

Izjemnega pomena je njegovo znanstveno delo na zgodovinskem področju, kar zelo cenijo ljudje in Cerkev, ki mu je podelila častni naslov papeškega prelata ter ga imenovala za arhivarja Koprške škofije.

Gospod Kralj je župnik na Slapu že od leta 1973; v tem obdobju je kraj ogromno pridobil tako v duhovnem kot v gospodarskem pomenu. Obnovitvena dela na samem cerkvenem objektu kot tudi okolici vseskozi spremlja razgibano versko življenje, ki ga odražajo številni misijoni, duhovne preнове, predavanja, delovanje pevskih zborov - vse to predstavlja kulturno bistvo kraja in bogastvo ljudi, zato gospodu Kralju izrekamo »HVALA«, tej zahvali pa pridružujemo misli slovenskega pesnika, ki pravi:

**Je knjiga. Je rastoča knjiga.
Gre čez ožine in plitvine,
v globino sega, v vrh se dviga
skoz vsa obnebja zgodovine.**

**Je knjiga. In med nami biva.
Kot listina, kot dar rodov,
Kot dragotina neminljiva,
Kot živ simbol, kot kruh in sol.**
(Tone Pavček)

5. PLAKETO OBČINE VIPAVA prejme gospod JURIJ KORITNIK IZ PODNANOSA

Vse, kar je veliko v našem svetu, se zgodi zato, ker nekdo stori več kot bi moral.
(H. Gmeiner)

To nedvomno dokazuje gospod Jurij Koritnik, ki z nesebično požrtvovalnostjo že vsa leta sodeluje pri tehnični izvedbi kulturnih, zabavnih in vseh ostalih prireditev v Podnanosu; dobesedno nepogrešljiv pa je pri organiziranju planinskih taborov.

S svojim vestnim in natančnim delom je bil gonilna sila obnove garaž stare mlekarnice v Podnanosu, ki preoblikovane v gasilski dom služijo tako gasilcem kot ostalim domačim društvom, ki se s pridom poslužujejo urejenega večnamenskega prostora na tej lokaciji.

Tridesetletno razdajanje g. Koritnika kraju in okolici ga je vseskozi vodilo k sodelovanju pri adaptacijah in urejanju cerkva v domači fari; skratka, ni ga področja, za katerega se ne bi z veseljem potrudil in tako obogatil območje in kvaliteto življenja obenem.

Za ljudi, kot je gospod Koritnik, lahko z navdušenjem rečemo, da:

**Sami sebe ustvarjajo s krepostjo svojih misli,
ki jih izberejo in jih vzpodbujajo;
tak razum je mojster tkalec,
tke tako svoj notranji značaj kot zunanji splet okoliščin...**
(James Allen)

6. Župan, g. Ivan Princes se je odločil, da plaketo občine Vipava za leto 2003 podeli KULTURNEMU DRUŠTVU KOMORNI ZBOR IPAVSKA

Najbolj resnično živimo tedaj, ko smo v svojih sanjah budni.
(Thoreau)

Komorni zbor Ipavska se je v letih svojega delovanja razvil iz skromne vokalne skupine v zbor s preko tridesetimi pevci iz Vipavske doline, ki svojo kvaliteto redno predstavlja na domačih in tujih tekmovanjih.

Eden največjih uspehov Komornega zbora Ipavska je dosežek na mednarodnem tekmovanju v Rivi del Garda, kjer so prejeli zlato plaketo in prvo mesto v kategoriji sakralne glasbe, nagrado za najvišje ocenjeni zbor tekmovanja, zborovodja g. Matjaž Šček pa je prejel nagrado za najboljšega dirigenta tekmovanja.

Tudi v letu 2002 je Ipavska požela mogočne aplavze publike, svoj sloves pa je okronala na letošnjem tekmovanju NAŠA PESEM v Mariboru, kjer je zbor prejel zlato plaketo in priznanje za najboljši zbor na tekmovanju, priznanje za najboljšo izvedbo sodobne slovenske skladbe, zborovodja Matjaž Šček pa priznanje za najboljšo izvedbo obvezne pesmi.

Omenjeni uspehi in nenehni delovni nemir pevk in pevcev in g. Ščeka napovedujejo, da se zbor strmo vzpenja po poti svojih sanj, tako da si lahko obetamo še obilo poslušalskih užitkov - kako tudi ne, saj umetnost zbrise z duše prah vsakdana. (Pablo Picasso)

*Po predlogih predlagateljev besedilo pripravila
Helena Kobal*

POLETNE KULTURNE PRIREDITVE

»Izvir voda in glas srca« - vključeno v projekt Imago Sloveniae, Podoba Slovenije 2003

petek, 20. junij ob 21. uri,

Vipava, Glavni trg: Opera SNG Maribor s tenoristom Janezom Lotričem - večer najlepših zborov in arij iz Verdijevih oper

torek, 24. junij ob 20. uri,

Log, cerkev: Komorni zbor Ipavska s solisti: Marcus Fink (basbariton) Matejka Bukovec (sopran), Nada Paškvan (orgle), Zofija Ristič (harfa)

sobota, 28. junij ob 21. uri,

Podnanos, dvorišče tovarne LIPA: ŠPAS TEATER s komedijo: Vinko Moderndorfer: Stevardese pristajajo (vstopnina)

nedelja, 29. junij ob 20. uri,

Dvorec Zemono, Kvintet Ventus, letni koncert

sobota, 5. julij ob 21. uri,

Vipava, Trg Pavla Rušta: Ne joči, Peter - filmska predstava na prostem

sobota, 12. julij ob 21. uri,

Vipava, Trg Pavla Rušta: Kulturno društvo Goriška paleta (večer z razstavo, poezijo in glasbo)

sobota, 19. julij ob 21. uri,

Vipava, Podskala: Pihalna godba Vrhpolje - Vipava

sobota, 26. julij ob 21. uri,

Vipava, Trg Pavla Rušta: Mešani pevski zbor in dramska skupina iz Vrhpolja

OBČINA VIPAVA

JAVNI NATEČAJ
ZA IZBIRO ORGANIZATORJA PRIREDITVE
»VIPAVSKA TRGATEV 2003«

Občina Vipava v letu 2003 načrtuje izvedbo tradicionalne prireditve »Vipavska trgatev«, ki poteka skoraj vsako leto, že več kot 30 let in predstavlja turistično promocijo Vipavske doline.

Organizator prireditve mora zagotoviti:

1. Program prireditev od 8.9.2003-14.9.2003, in sicer:

od ponedeljka, 8.9.2003 do četrta, 11.9.2003 organizirati predstavitev Krajevnih skupnosti z območja občine Vipava (na Trgu Pavla Rušta v Vipavi)

v petek, 12.9.2003 pripraviti kulturni program ob svečani otvoritvi prireditve »Vipavska trgatev 2003« (zaželeno v Dvorcu Zemono)

v soboto, 13.9.2003 organizirati koncert glasbenih skupin in pevcev iz zgornje polovice top lestvic, v obsegu kot v prejšnjih letih

v nedeljo, 14.9.2003 organizirati program, ki naj vključuje:

- a) razstavo grozdja, vina in kulinaričnih dobrot
- b) pokušnjo vin iz Vipavske doline, ocenjevanje teh vin ter podelitev priznanj
- c) povorko kmečkih vozov ali drug način predstavitve ljudskih običajev ob trgatvi
- d) zabavno kulturni program v kvaliteti in obsegu kot prejšnja leta, vključujoč otroški ŽIV ŽAV.
- e) ognjemet primernega obsega.

Kvaliteta predlogov za program bo merilo za izbor organizatorja.

2. Izvajalec se mora obvezati, da bo poskrbel za promocijo prireditve in za oglaševanje.

Za prireditev v soboto (če bo organizator predvidel plačilo vstopnine) Občina Vipava zaračunava najemnino za prireditveni prostor v skladu z Odlokom o komunalnih taksah v občini Vipava. Za prireditev v nedeljo Občina najemnine ne bo zaračunala.

Za pripravo razstave grozdja, vina in kulinaričnih dobrot Občina zagotavlja brezplačen prostor v Dvorcu Lanthieri.

Organizator mora sam urediti prireditveni prostor in prostor Lanthierijevega dvorca ter očistiti prireditvene površine.

Za izvedbo razpisanega programa Občina Vipava zagotavlja sofinanciranje v višini 1.000.000,00 SIT.

O uvedbi vstopnine in njeni višini odloči organizator sam.

Prijave za izvedbo prireditve oddajo ponudniki najkasneje do 15. julija 2003 do 12. ure na naslov Občina Vipava, Glavni trg 15, Vipava 5271 s pripisom: NE ODPIRAJ »Vipavska trgatev 2003«.

Ponudnik mora prijavi predložiti:

- podatke o ponudniku, dokazilo o registraciji ter ustrezno dovoljenje za opravljanje dejavnosti, ki je predmet natečaja
- program prireditve, ki bo upošteval elemente, navedene pod točko 1. in 2. tega razpisa in oceno stroškov prireditve.

Ponudniki bodo o izbiri obveščeni v roku 15 dni od poteka roka za prijavo na natečaj.

Župan
mag. Ivan Princes, dr.vet. med., l.r.

»PREPREČUJMO KRIMINAL SKUPAJ«

Tudi v naših krajih so tako v mestih, kakor tudi v vaškem okolju vse pogostejši primeri tatvin, vlomov v avtomobile, v stanovanja oz. stanovanjske hiše. Naloga vseh nas je, da storimo prvi korak za večjo lastno varnost in varnost našega premoženja, kajti priložnost znatno olajša odločitev nepridipravu. V času dopustov se storilec nudi še več priložnosti, da vam vlomijo v vozilo na brezskrbnem dopustovanju ali morebiti, ko se vrnete domov, opazite, da se je nepoklicani gost sprehodil po vašem domu.

NE DAJMO PRILOŽNOSTI VLOMILEM, UKREPAJMO PRVI!

VLOM... kaj storiti, da se vam ne bi zgodilo ?

Najpogostejši načini nezakonitih vstopov, vlomov v stanovanja in stanovanjske hiše so:

- lomljenje cilindričnih vložkov ključavnic na vhodnih vratih
- vlamljanje vhodnih vrat s silo telesa, vzvodom, izvijačem...
- razbijanje steklenih površin
- vlomilci izkoristijo razne odprtine in dostope (garažna okna, okna sanitarij, kletna okna)
- vlomilci plezajo preko balkonov, teras in celo streh

Nekaj opozoril pred odhodom na dopust:

- Rezervnih ključev ne puščajte v nabiralniku ali pod predpražnikom in na ostalih »skritih« mestih.
- Ne puščajte pisnih sporočil ali sporočil na telefonski tajnici, na podlagi katerih bi lahko storilec ugotovil trajanje vaše odsotnosti.
- Odpovejte časopis ali prenakazite pošto ter prosite sosede, da vam dnevno praznijo poštni nabiralnik, kajti poln nabiralnik je očiten znak vaše odsotnosti.
- Vrednejše predmete shranite na varno mesto, tehnični predmeti naj se ne vidijo od zunaj.

Sobivanje v soseski, bloku ali ulici nam narekuje soodgovornost do sosedov. Zato predlagamo, da se pogovorite s sosedi, kako si lahko medsebojno pomagata, obvestite sosede o daljši odsotnosti. V kolikor ugotovite, da so pri sosedu vlomilci v času njegove odsotnosti, TAKOJ OBVESTITE POLICIJO.

VLOM V VOZILO... kaj storiti, da se vam ne bi zgodilo ?

- Ne parkirajte na neosvetljenih ulicah in parkiriščih.
- Izvlecite ključ iz kontaktne ključavnice, zavrtite volan, da se zaskoči volanska ključavnica, zaprite vsa okna in vrata in zaklenite vozilo. Ne pozabite na prtljažnik.
- Nikoli ne puščajte vrednejših predmetov na vidnih mestih, kajti ti privabljajo tatove.
- V avtomobilu ne puščajte zlatnine, denarnic, kreditnih kartic, kovčkov, osebnih dokumentov.
- Alarmna naprava, ključavnica za volan ali menjalnik in druge varnostne naprave so koristne le v kolikor jih uporabljate.
- Bodite pozorni, ko se alarm oglasi. Kot očividec lahko veliko pripomorete k uspešnemu odkrivanju storilcev.

KAJ STORITI V PRIMERU, ČE SE VAM ZGODI TATVINA ALI VLKOM ?

- Takoj obvestite policijo na telefon 113 in nudite podatke, ki jih od vas pričakuje policist.
- Pred prihodom policistov ne pregledujte prostorov, ali vozila, ne dotikajte se predmetov.
- Če zalotite vlomilca na delu, ga ne poskušajte obvladati in zaustavljati, če niste povsem prepričani, da ga boste obvladali, še posebej, če je storilec nasilen ali oborožen.
- Če storilec beži, si skušajte zapomniti čim več podatkov o njem, smer bega, prevozno sredstvo, s katerim se je peljal.
- Če vam vozilo ukradejo v tujini, to takoj prijavite na najbližji policijski postaji, kjer vam bodo izročili zapisnik o prijavi ali drug ustrezen dokument. Po vrnitvi v RS se zglasite na policijski postaji in o kaznivem dejanju seznanite policiste.

Policisti bodo v poletnih mesecih še bolj pozorni na vaše samozaščitno ravnanje, še pogosteje bodo nadzirali parkirišča, stanovanjske soseske in vas v primeru ugotovljenih okoliščin, ki bi lahko nudile priložnost storilcem, tudi ustrezno opozarjali!

V kolikor želite pomagati policiji pri raziskavi in odkrivanju kaznivih dejanj, s tem prispevati k boljši varnosti v vašem bivalnem okolju in želite pri tem ostati anonimni, pokličite:

ANONIMNI TELEFON POLICIJE 080 - 1200!

ŽELIMO VAM, DA BI VARNO IN PRIJETNO PREŽIVELI POČITNICE!

**POLICIJSKA POSTAJA AJDOVŠČINA
VARNOSTNI SOSVET OBČINA VIPAVA**

* * *

DOBILI SMO NOV BENCINSKI SERVIS

V letošnjem aprilu je podjetje Petrol odprlo nov bencinski servis v Vipavi. Otvoritveni

govor je imel vipavski rojak Igor Mravlja, direktor maloprodaje pri Petrolu Ljubljana.

Nov bencinski servis v Vipavi

Otvoritvene slovesnosti se je udeležil tudi vipavski župan Ivan Princes, ki je v svojem nagovoru poudaril velik pomen novega servisa za celotno občino. Slovesnost je popestrila vipavsko-vrhpoljska godba na pihala.

Predno predstavimo nov servis, je prav, da vsaj bežno obudimo spomin na prodajo motornih goriv od njenih začetkov do danes.

Število motornih vozil je začelo naraščati kmalu po prvi svetovni vojni. Med

Člani ekipe z leve proti desni: Branko Šček, Viljem Verč, Severin Šinigoj, Danilo Pišot, Edvard Vidmar

obema vojnoma je večina vipavskih obrtnikov že imela motorna kolesa, premožnejši pa tudi avtomobile. Avtobusni in tovorni promet skozi Vipavo je postajal vse gostejši. V tem času so v Vipavi delovali kar štirje taksisti. Širjenju motorizacije je sledila tudi prodaja bencina, ki je bil takrat edino pogonsko sredstvo. Kar trije vipavski trgovci so poleg drugega blaga že leta 1924 pričeli prodajati tudi bencin, o čemer je izšel poseben članek v 45. številki našega glasila izpod peresa gospe Magde Rodman. Z bližajočo se drugo svetovno vojno je bila prodaja bencina kmalu racionalizirana, saj so ga leta 1939 v Vipavi dobivali le še redki obrtniki na posebne bone, ki jih je izdajala državna uprava. Tako je prodaja bencina počasi padala, med vojno pa popolnoma prenehala.

Po osvoboditvi od 1945 do 1970 v Vipavi ni bilo prodajalne bencina. Motorna goriva je bilo mogoče kupiti le v skladišču Petrola v Ajdovščini. Šele leta 1954 je Petrol zgradil prvi sodobnejši bencinski servis v Šturjah pri Ajdovščini. Z naraščanjem motornih vozil in delovnih strojev, posebno po letu 1960, se je tudi v Vipavi pokazala potreba po odprtju servisa. Kljub številnim zahtevam krajanov in prošnjam KS na Petrol in Istrabenz je do gradnje servisa prišlo šele leta 1969. Za izgradnjo servisa si je zelo prizadeval takratni tajnik KS Ivan Veseli. Zanimivo pri tem je, da je na naše prošnje najprej pristal Istrabenz, šele nato Petrol, ki je tudi dobil gradbeno

dovoljenje. Servis so odprli 26.4.1970. leta na lokaciji, ki jo je izbrala posebna komisija. Takrat zgrajeni servis je celih 33 let dokaj dobro služil svojemu namenu, 1987. leta so ga modernizirali in povečali. A zaradi bližine parka in cestnega križišča ta lokacija ni bila najbolj primerna.

Prav zaradi navedenih pomanjkljivosti in prostorske omejenosti so za postavitev novega servisa izbrali lokacijo na zemljišču bivšega podjetja Čebelica.

Novi servis je precej večji od dosedanjega in je eden izmed najmodernejših na Primorskem. Njegovi rezervoarji premorejo kar 200m³ prostornine, od tega 100m³ za dizel gorivo, 75m³ za bencin ES 95 in 25m³ za bencin EP 98. Velikost servisa ponazarja tudi 20 točilnih mest in trgovina, trikrat večja od prejšnje. V njej nudijo tudi tople napitke in jedila, pice pa celo sproti spečejo. Servis je odprt od 6. do 21. ure. Edina pomanjkljivost, ki pa je začasna, je, da nimajo v prodaji kurilnega olja. V načrtu za letošnje leto je še izgradnja avtopralnice in manjšega gostinskega lokala.

Mirko Princes in Ljubo Hrovatin na motornih kolesih pred Vilo Ano okoli leta 1935 (fotografijo hrani g. Ivan Princes, Vipava)

Podjetje Petrol daje posamezne servise v najem za določen čas primerno usposobljenim osebam. Tudi vipavski servis je vzel v najem dosedanji član ekipe Branko Šček.

Nazadnje je prav, da povem še nekaj besed o petčlanski ekipi, ki je delala že na starem servisu. Vipavci dobro vemo, da so naši črpalkarji prijazni, strokovno usposobljeni in da so vedno skrbeli za urejeno okolico. Skoraj

nihče od nas pa ni vedel, da spadajo med najboljše ekipe na Primorskem. Vsako leto obišče Petrolove servise posebna komisija, sestavljena iz predstavnikov Avto moto zveze, Turistične zveze in podjetja Petrol ter jih oceni. Vipavska ekipa je bila že sedemkrat ocenjena za najboljšo na Primorskem. Med posamezniki je bil njihov član Viljem Verč že 15-krat ocenjen kot najboljši na Primorskem. Turistična zveza Slovenije pa je vipavsko ekipo že štirikrat proglasila za najgostoljubnejšo med ekipami Petrolovih servisov v Sloveniji. V tej ekipi dela tudi domačin Severin Šinigoj, ki nam že 30 let polni rezervoarje. Vipavci želimo, da bi podjetje Petrol čimprej

Avtobusi s trdimi gumami, ki so že pred prvo svetovno vojno vozili skozi Vipavo. V sredini Janko Ferjančič kot vajenec pri avtobusnem podjetju Postojna l. 1916 (fotografijo hrani g. Ivan Princes, Vipava)

uresničilo obljube, ki jih je dalo ob otvoritvi, ekipi pa čestitamo za dosežene uspehe in želimo, da tako tudi nadaljujejo.

Janko Vehovar

IZ USTANOV IN DRUŠTEV

Iz ŠGV

IZ ŠKOFIJSKE GIMNAZIJE VIPAVA

Spomladanski del šolskega leta zaznamujejo razna srečanja in tekmovanja, ki se jih tudi dijaki ŠGV pridno udeležujejo in dosegajo tudi lepe uspehe. Najvidnejše uvrstitve na srečanjih in tekmovanjih so dosegli:

1. Irena Ipavec in Polona Kete, dijakinji 2.a s prvim mestom z raziskovalno nalogo iz zgodovine in sociologije, ter uvrstitvijo na delavnico v Hamburg,
2. ekipa ŠGV, ki je osvojila prvo mesto na državnem tekmovanju iz zgodovine. Na tem tekmovanju je Katarina Fatur, dijakinja 3.a dosegla drugo mesto med posamezniki, Tibor Doles, dijak 3.b 6. mesto, Andrej Leban, dijak 1.b pa 8. mesto.
3. Eva Premrl, dijakinja 3.b je dosegla 2. mesto na državnem tekmovanju iz italijanskega jezika.
4. Jasna Rodman, dijakinja 4.b se je tudi letos uvrstila v ekipo za kemijsko olimpiado.
5. Lan Seušek, dijak 1.c je dosegel 2. mesto na državnem tekmovanju dijaških domov v likovni delavnici.
6. Uspešni so bili tudi športniki:
 - Že jeseni 2002 so bili uspešni gorski kolesarji. Dijakinji Ana Tratnik, dijakinja 2.c in Iva Boltar, dijakinja 4.a sta vsaka v svoji kategoriji ponovili lanskoletni uspeh in postali državni prvakinja, Vanja Kovač, dijakinja 4.a pa je ponovno osvojila tretje mesto. Uspešni so bili tudi kot ekipa, saj so osvojili ekipno drugo mesto.
 - Na posamičnem državnem atletskem prvenstvu je Jurij Gregorc dosegel 4. mesto, Uspešni pa sta bili tudi obe štafeti 4x100m – fantovska in dekliška.

7. Uspešno so dijaki tekmovali tudi na drugih področjih, kjer so osvojili več srebrnih in bronastih priznaj: državno tekmovanje v matematiki, logiki, fiziki, angleščini, Cankarjevo priznanje, Preglove plakete ...
8. Dijaki so se uspešno udeležili tudi Dijaškega obmejnega srečanja Primorske – DOSP, ki je letos potekalo v Tolminu in športnega srečanja katoliških gimnazij, ki je letos potekalo v Ljubljani, ter sodelovali pri projektnih nalogah s področja biologije – rastlina leta.

Veliko pa je tudi takšnih udejstvovanj dijakov, kjer se uspeh ne meri z dosežki, pač pa s tem, da se drugim nekaj da ali pa s tem, da zase pridobijo nekaj lepega, nekaj človečnosti.

Tako so dijaki vse leto hodili v okviru skupne akcije Postani moj prijatelj in dobrega sodelovanja s Centrom za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka, na obiske k svojim prijateljem v Centru. V okviru akcije je sodelovalo okrog 55 dijakov, ki so skupaj opravili približno 1200 ur prostovoljnega dela.

Naši dijaki so se udeleževali tudi prostovoljnega socialnega dela v okviru Karitas pod naslovom »POPOLDNE NA CESTI«, ki je namenjen osnovnošolskim otrokom z učnimi in vedenjskimi težavami in se izvaja v domu na Cesti pri Ajdovščini. Sodelovalo je šest dijakov in opravilo okrog 200 ur prostovoljnega dela.

V veliko veselje in zadovoljstvo pa so mladim ekskurzije v tujino. V tem šolskem letu so bili četrti letniki v Parizu (jesenske počitnice), tretji v Rimu (zimske počitnice), drugi v Grčiji (jesenske počitnice) in prvi po Koroški in Prekmurju (začetek junija). Vtise z ekskurzije prvoletnikov je zapisala Andreja Gregorič, dijakinja 1.b razreda.

LAHKIH NOG NAOKROG

Junij se je za nas, dijake prvih letnikov, začel pestro, daleč stran od "zguljenih" šolskih klopi in soparnih, zatohlih učilnic. Vas zanima kje?

Šolski vsakdan je popestrila štiridnevna ekskurzija po zamejski Sloveniji v Avstriji oz. Koroški, Prekmurju in Prlekiji. Potovanje naj bi se začelo ob avstrijski meji, z ogledom Vrbskega jezera, a nam je načrte

Tromejnik, ki to kmalu ne bo več!

vsej svoji lepoti pričakala mariborska/ Slomškova stolnica ter znameniti mariborski Lent z najstarejšo trto v Evropi, ki še obrodi. Vreme se je v trenutku obrnilo, in tako nas je dež pospremil do sv. Trojice v Slovenskih Goricah.

Tretji dan se je pričel ob tromeji, do koder nas je vodila gozdna učna pot. Na lastne oči smo se lahko prepričali, da je grajsko poslopje pri Gradu na Goričkem največje na slovenskem. V severovzhodnem središču naše dežele, Murški Soboti, smo z zanimanjem vstopili v protestantsko cerkev ter postali v pokrajinskem muzeju. Ob ogledu cerkve v Bogojini smo spoznali, da je bil Jože Plečnik izredno sposoben arhitekt z

prekrižala zapora ceste, zato smo pot nadaljevali v Brežah, kjer smo se povzpeli do grajskega poslopja na griču nad mestom. Temu je sledil obisk cerkve in grobnice sv. Heme v Gurku oziroma Krki, nato pa smo se peljali mimo Gosposvetskega polja k cerkvi Gospe Svete. Sprehodili smo se tudi po ostalinah antične naselbine na Magdalenski gori. Naslednja točka ogleda je bil Krnski grad s cerkvijo sv. Petra.

Naslednje jutro smo izkoristili za pohajkovanje po Celovcu, potem pa se odpeljali v Djekše, najbolj severno slovensko vas. Po kratkem premoru za kosilo sta nas v

abstraktnimi idejami/zamislimi. Pozno popoldne je napočil najboljši del ekskurzije- "divje" in brezskrbno kopanje ter neugnano spuščanje po toboganih v Moravskih toplicah.

Zadnji dan smo se imeli priložnost preizkusiti v ročni spretnosti izdelovanja »Dovžnjaka« iz ržene slame ter občudovanju lončarske obrti. Pri omenjenih dejavnostih gre zlasti za ohranjanje dolgoletne tradicije, ki bi se sicer izgubila v pozabo. V Lendavskih goricah smo bili deležni prekmurskega gostoljubja, ki mu daleč naokoli ni para. Kratkemu postanku pri mlinu na veter je sledil še zadnji - na Ptujju, kjer nas je hostesa, z ogledom muzeja na Ptujskem gradu ter spustom v mesto, v precej kratkem času popeljala skozi njegovo zgodovino.

Celoten izlet sta spremljala vesela in razigrana pesem ter nasmeh na obrazu prav vsakega izmed nas. Ni manjkalo niti dobre volje, pa ne le naše! Potrebna je bila dobra volja še koga drugega, da smo popotovanje lahko izvedli po načrtih in pričakovanjih. Toda- naj popotovanje ne bo ena in edina priložnost za izkazovanje te dobrine, ki bi se morala venomer bohotiti v nas, da bi bili sposobni dosežati zastavljene cilje.

Konec šolskega leta je tudi priložnost, ko najboljšim dijakom podelimo pohvale, nagrade in priznanja. Letos je pohvalo prejelo 59 dijakov, nagrado 69, najvišje priznanje pa 23 dijakov. Podelitev

Msgr. Vinko Lapajne

priznanj je hkrati tudi zaključna kulturna prireditev, ki je zahvala za preteklo šolsko leto, pa tudi počastitev dneva državnosti. Na pristrčni prireditvi smo se letos poslovili tudi od dveh dolgoletnih sodelavcev, ki sta veliko svoje energije, truda in sadov pustila v Malem semenišču in Škofijski gimnaziji Vipava.

Novim nalogam se bosta posvetila g. Ivan Albreht, dosedanji svetovalni delavec ter duhovni vodja in msgr. Vinko Lapajne, dosedanji rektor.

Dijaki so tudi dobri pevci

Podelitev priznanj

Po teh vročih dneh se bodo prilegle vsem vesele počitnice!

*zbral in uredil
Vladimir Anžel, ravnatelj*

TEKMOVANJE OTROŠKIH IN MLADINSKIH PEVSKIH ZBOROV

V letošnji pomladi sta Zveza pevskih zborov Primorske in Javni sklad RS za kulturne dejavnosti organizirala prvo tekmovanje otroških in mladinskih zborov. Tako je bilo v soboto, 10.5.2003 v veliki dvorani mestne občine Nova Gorica pripravljenih deset zborov iz Severne Primorske, med njimi tudi dva iz naše okolice - Otroški pevski zbor Osnovne šole Draga Bajca Vipava pod vodstvom Nadje Rodman Koradin, podružnica Vrhpolje, in Mladinski zbor KUD Stanko Premrl iz Podnanosa z dirigentko Vido Fabčič.

Oba zbora sta na tekmovanju pokazala veliko, saj sta po mnenju žirije pripela vsak svojo srebrno plaketo, za kar pevkam in pevcem iskreno čestitamo. To je dokaz več, da je lepo petje še vedno doma tudi med našimi otroki in mladino.

Otroški zbor podružnice Vrhpolje

Nadja Rodman Koradin

VIPAVSKI TAMBURAŠI

Krajani Vipave sedaj že poznajo tamburaški orkester osnovne šole, saj so njegovi koncerti dobro obiskani. Naše tamburaše poznajo tudi širom po Primorski, v letošnjem letu so se predstavili na odrih v Kobaridu, Šempasu, Postojni, Ajdovščini in drugod.

V orkestru igrajo osnovnošolci, srednješolci in nekateri učitelji. Zagon za delo vodje Vlaste Lokar Lavrenčič po petih letih neprekinjenega dela ni prav nič manjši, še več, nad igranjem na tamburice

Člani tamburaškega orkestra OŠ Vipava

so se navdušili tudi mlajši in starejši. Tako je prišlo 20.1.2003 do ustanovnega občnega zbora Vipavskih tamburašev, kjer je vse delo dobilo okvire društvenega značaja. Za glavne naloge društva smo določili izobraževanje (vaje, delo v skupini) za mlajše in starejše člane, predstavitev dela na koncertih, sodelovanje na tekmovanjih.

Že 5.aprila je orkester tekmoval na 23.srečanju tamburaških in mandolinskih skupin in orkestr

Slovenije v Retečah pri Škofji Loki s skladbami Kafee klatsch, Zrejlo je žito in Cigani ljubljat pesmi. Nekatere smo že slišali v okviru koncertov Imago Sloveniae na Starem trgu v Vipavi.

Sodelovalo je dvanajst skupin. Žirija v sestavi Tomaža Habeta in Damirja Zajca je podelila našemu orkestru nagrado za najboljše debitante na tem tekmovanju. V juniju bo posnetek koncerta na RTV Slovenija. Tamburašem iskreno čestitamo.

V letošnji jeseni bo orkester obeležil peto leto delovanja. Priprave na to že tečejo. Konec avgusta so v načrtu petdnevne intenzivne vaje, potem pa koncert. Zagotovo nas tamburaši tudi tokrat ne bodo razočarali.

Nadja Rodman Koradin

Iz CUIO

III. ABILIMPIADA SLOVENIJE

Center za usposabljanje invalidnih otrok »Janka Premrla-Vojka« iz Vipave je bil konec aprila organizator III. ABILIMPIADE SLOVENIJE. Potekala je 25. in 26. aprila v Vipavi.

To je prireditev tekmovalnega značaja in med seboj povezuje osebe s posebnimi potrebami (z motnjo v duševnem razvoju) na nivoju zaposlitvenih in prostočasnih aktivnosti ter znanj, ki jih te osebe osvojijo skozi proces usposabljanja in kasneje v varstveno delovnih centrih.

Prireditev daje udeležencem možnost osebne promocije na različnih področjih, spreminja oziroma podira tradicionalne poglede na njihove sposobnosti, potenciale in zmožnosti ter promovira njihovo udeležbo v socio-ekonomskih aktivnostih.

Abilimpiada je svetovno gibanje, ki ga podpirajo številne vladne in nevladne organizacije mnogih držav, ki so vključene v mednarodno Abilympic federacijo. Začetek gibanja sega na Japonsko, v leto 1972. Izkušnje in spoznanja prve Abilimpiade so Japonci kasneje uporabili pri organizaciji 1. mednarodne Abilimpiade v Tokiu leta 1981. Leta 2000 je bila 1. mednarodna Abilimpiada v Evropi, in sicer v Pragi. Tu smo Slovenci postali člani abilyti gibanja.

Prva slovenska abilimpiada je potekala v organizaciji CUDV Črna (oktobra 1999), drugo Abilimpiado pa je organiziral Center za varstvo in delo Golovec iz Celja, oktobra 2001.

Vipavska dolina, mali slovenski eden, ki se spomladi prebuja kot velika odprta dlan, s svojimi skrbno obdelanimi vinogradi, polji in vodnimi izviri, s svojimi gradovi, cerkvami in mostovi, je udeležence III. Abilimpiade 25. aprila pričakala obsijana s soncem in dobrimi željami gostiteljev. Na tekmovanja III. Abilimpiade v Vipavi se je prijavilo 128 tekmovalcev in 67 spremljevalcev iz 43 ustanov, ki so se v spretnostih pomerili 14 disciplinah:

- **vezenju** - gre za delo po načrtu, kjer gre za uporabo stebelnega, križnega ali verižnega vboda, izdelek je potrebno tudi obšiti
- **pletanju** - tekmovalci pletejo vzorec desnih ali levih petlj, z zaključno petljo. Ocenjuje se kvaliteta in estetski videz izdelka, zahtevnost vzorca, dovršenost dela in upoštevanje dimenzij
- **slikanju na svilo** - na svilo je bilo potrebno izdelati sliko na osnovi skice
- **barvanju na steklo** - tekmovalna naloga je bila risanje s konturo po motivu, podloženim pod steklo in barvanje s transparentnimi barvami

- **rezbarjenju** - gre za delo po načrtu z uporabo tehnike odzemanja lesa z dletom, brušenja in barvanja. Pripravili smo 3 različno zahtevne načrte, ki so bili različno točkovno ovrednoteni
- **krasitvi torte** - tekmovalci so morali pokazati spretnost pri dekoriranju torte in usposobljenost za uporabo slašičarskih tehnik
- **aranžiranju cvetja** - izdelati je bilo potrebno preprost namizni aranžma iz suhega cvetja z dodatki naravnih materialov (korenine, kamenčki, plodovi), da se je pokazala kreativnost in izvirnost tekmovalca
- **pripravi narezka** - pokazati je bilo potrebno spretnost in izvirnost pri obdelavi materialov za hladni narezek
- **oblikovanju gline** - tekmovalna naloga je zahtevala oblikovanje enostavnih oblik in predmetov iz enega kosa gline ali oblikovanje sestavljenih oblik na določeno temo z uporabo različnih tehnik: gnetenja, preoblikovanja, dodajanja, odzemanja, gladenja, spajanja
- **izdelavi uporabnih izdelkov iz odpadnega materiala** - organizator je zagotovil raznolik odpadni material, iz katerega je tekmovalec izdelal uporaben predmet z uporabo tehnike striženja, rezanja z nožem za karton, prepogibanja, spajanja, lepljenja, ovijanja...
- **izdelavi plakata** - na določeno temo je bilo potrebno izdelati plakat, ki je moral imeti določeno sporočilnost
- **obdelavi lesa** - šlo je za preizkus praktičnega znanja uporabe načrta, ročnega orodja in natančnosti pri delu
- **strojnem šivanju** - tekmovalke so morale po načrtu izdelati predpasnik, z uporabo prešivno ravnega, ometičnega in zatrdilnega vboda
- **fotografiranju na prostem** - ob izviru reke Vipave so fotografirali na določeno temo. Vsak tekmovalec je imel na voljo 12 posnetkov, od katerih je sam izbral 3 za ocenjevanje

Kar pri nekaj disciplinah smo morali postaviti tri nivoje zahtevnosti: tekmovalci in njihovi mentorji so bili s tako odločitvijo zelo zadovoljni.

Zaradi prostorske zagate s prenočišči in pripravo tekmovališč, nenazadnje pa tudi zaradi stroškov, smo morali omejiti število članov ekipe na 5 oseb.

V Vipavo so prišli z vseh koncev Slovenije, kjer smo jim v športni dvorani Škofijske gimnazije pripravili slovesno otvoritev, ki jo je prisrčno vodila naša prijateljica Marijana Remijaš iz Nove Gorice. Igre je odprl minister za delo, družino in socialne zadeve, dr. Vlado Dimovski.

Udeležence in goste so pozdravili: Zdenka Fučka, ravnateljica Centra in predsednica organizacijskega odbora, Fabio Feregotto, predsednik Abilimpijskega komiteja, dr. Alenka Šelih, predsednica Sožitja in župan občine Vipava, mag. Ivan Princes.

V zabavnem delu prireditve so nastopili: plesna skupina Centra »Vrtiljak«, ki je s svojo plesno improvizacijo skupaj s skupino »Buške« Oš Vipava prikazala vipavsko burjo in njene vragolije, člani

instrumentalne skupine, pevski zbor in dramska skupina »Brez besed«, ki je na šaljiv način prikazala nekaj tekmovalnih disciplin.

Po večerji v hotelu Pigall v Ajdovščini, kjer je za ples in zabavo igral ansambel Trubadur, so ekipe odšle na počitek.

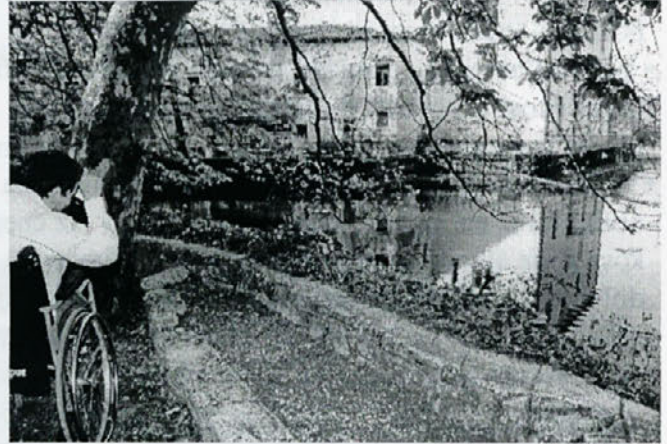
Drugo jutro se je začelo zares.

Tekmovalna pravila so izdelana v skladu s pravili mednarodne Abilympiade, zato tekmovalna žirija ni imela pritožb.

Vodje disciplin so pred tekmovanjem pripravili prostore in material za delo.

Za vsako tekmovalno disciplino smo pridobili sponzorje, ki so prispevali material za delo. Na naše prošnje so se odzvali tako zasebniki in podjetja iz Primorske in ostale Slovenije.

Tekmovalcem so razložili pravila. Da bi zagotovili objektivno ocenjevanje, se je med tekmovanjem celotna sodniška ekipa umaknila s tekmovališč in medtem prevzela vlogo opazovalcev v drugi disciplini. Naloga opazovalcev je prisostvovati tekmovanju pri določeni disciplini in paziti, da se upoštevajo pravila. Ko so tekmovalci dokončali izdelek, so ga opazovalci označili in zabeležili čas.

Tekmovanja sta si ogledali tudi predsednica Društva defektologov Slovenije, mag. Lidija Kastelic in dr. Majda Končar s Pedagoške fakultete.

Po končanem tekmovanju so sodniki v svoji disciplini ocenili izdelke. Vsem tekmovalcem so na prizoriščih podelili priznanja za udeležbo. Nagrade za prva tri mesta smo ob projekciji izdelkov podelili po kosilu v Vipavskem hramu.

V tem času smo v avli Centra postavili razstavo, ki smo jo kasneje preselili v izložbo trgovine Teda v Ajdovščini.

Tekmovalci so se potrudili po svojih najboljših močeh, prav tako pa tudi mi, organizatorji. Upamo, da je bilo vsem v Vipavi lepo, da so vsi pokazali tisto, kar so znali in želeli, da so spoznali nove prijatelje - in da se ponovno vsi srečamo leta 2005 v Radovljici!

Zdenka Fučka

SPOMINI NA POMLAD

Prihaja konec šolskega leta in konec pomladi. Ostaja spomin na učenje in prelepe cvetlice. Znanje ostaja v glavah, cvetlice pa na slikah naše gojenke Katje Bučan, ki jih je razstavila v avli Centra. Slovesna otvoritev razstave, ki so jo pripravili njem sošolci, skupaj z mentoricama, je bila 3. junija.

Katja se je rodila v Ljubljani, zdaj pa živi na Vrhniki. Kot dveletni otrok je odšla v Staro Goro, z desetimi leti pa je prišla v Vipavo. Zdaj je stara dvajset let in nam na svoji prvi razstavi ponuja na ogled slike rož. Z nežnimi barvami slika pomladno prebujanje češenj, cvetočo življenjsko željo plavic in nežno borbo za življenje travniških marjetic...

Slike bodo v avli Centra na ogled do konca junija.

Zdenka Fučka

PIKA NA NASTOPALI SMO V ZAGREBU

Vsaka interesna dejavnost na svoj način oblikuje in vzgaja otroka. Veliko vemo o pomenu govornega nastopanja, ki vpliva na celoten osebnostni razvoj. Tukaj pa nastopamo mi. Kdo torej? UČENCI DRAMSKE SKUPINE IZ CUIO v Vipavi. To so otroci, ki jim že sam izgovor besede pomeni napor. Razločno povedati stavek ali pa zaigrati v dramskem besedilu, poleg tega slišati glasbo, se ji prilagoditi, slediti njeni jakosti in šele nato povedati tisti božanski stavek »RAD BI TVOJ POLJUBČEK« - to so cilji, ki so za otroka, prizadetega po cerebralni paralizi, skoraj neuresničljivi. In vendar smo jih dosegli. In to z neverjetno voljo, vztrajnostjo in željo po nastopanju.

Ko smo prvič uspešno zaigrali v našem Centru, drugič na OŠ v

Novi Gorici in tretjič v VVZ v Ajdovščini, smo pomislili, da bi se prijavi na mednarodni festival igre in plesa v Zagrebu. Gospa ravnateljica nas je vzpodbujala, sodelavke tudi in tako je nastop že za nami.

Svoje otroke pa so vzpodbujali tudi njihovi starši, saj smo jih sproti obveščali o napredovanju njihovih otrok. Hitro so poskrbeli za dokumente, ki so potrebni za prehod čez mejo, ena mama pa je šla celo z nami. Na koncu se nam je zahvalila za prijeten dan, ki ga je preživela v naši sredini. V Zagrebu smo bili lepo sprejeti. Generalko smo opravili že v dopoldanskem času, nato smo si s hosteso ogledali Zagreb. Za nas so bili zelo zanimivi tramvaji, ki prevažajo ljudi po mestu. Po dobrem kosilu smo šli v gledališče, kjer smo si ogledali nekaj predstav. Ob 18.00 pa smo odigrali našo igrico z naslovom »DAJ MI POLJUBČEK« in to v pravem gledališču. Vedeli smo, če želimo dober nastop, moramo razumljivo in glasno izgovarjati, pravilno dihati, obvladati telo in prostor. V igro smo se vključile vse mentorice, kar je še posebej navdušilo naše igralce.

Presenečeni smo bili nad burnim aplavzom gledalcev, zato smo po poklonu vsi poslali še poljubček. Čutilo se je veliko olajšanje in sreča med našimi otroki, saj so to nalogo sprejeli z veliko odgovornostjo. Bili smo vsi skupaj srečni, saj nam je uspelo nekaj, kar so bile v januarju samo sanje.

Danica Benčina

ZLATO PRIZNANJE

Naša vokalno-instrumentalna skupina se je letos maja udeležila VII. državne revije pesmi, plesov in običajev »PIKA POKA POD GORO« v Rogaški Slatini. Za uspeh na tekmovanju, kjer so se predstavili s štirimi skladbami, so prejeli zlato priznanje.

Ocenjevalna komisija je zapisala: »Vse skladbe so bile skrbno pripravljene in izvajane. Odlikovale so jih domiselne priredbe ter ritmična in melodična korektnost. Muzikalnost je prišla do izraza pri vseh pesmih, najbolj pa pri vokalno-instrumentalni izvedbi pesmi Kdo te ptiček mali peti je učil.

Veseli smo njihovega uspeha.

Zdenka Fučka

LETOS SMO BILI NAJBOLJŠI

Letošnje 18. tekmovanje slovenskih pevskih zborov Naša pesem je v Mariboru potekalo od 29. do 30. marca. Komorni zbor Ipavska je na tem tekmovanju sodeloval tretjič in, kot da bi potrdil reklo "v tretje gre rado", se je iz Maribora vrnil zaslužen "zmagovalno ovenčan". Tega zmago slavja niso zasenčile niti "ugotovitve" predsednika žirije gospoda Kureta kot tudi osrednjega slovenskega dnevnika Delo in še bi našli koga, da letošnja konkurenca ni bila popolna, ker se tekmovanja niso udeležili zbori, ki po njihovem mnenju predstavljajo "špico". Kakorkoli že, na tekmovanju te "smetane" ni bilo in med dvajsetimi mešanimi zbori je "zastrlela" nova "špica", nič manj zaslužen in z vso pravico glede na tekmovalni nastop v soboto zvečer. Zbor se je zavzeto pripravljal na tekmovanje z željo, doseči kar največ. Morda tudi zaradi ne tako uspešnega nastopa pred dvema letoma, morda smo vsi skupaj čutili nekakšen dolg do samih sebe, da zmoremo več, da smo lahko (naj)boljši. In če je bilo to le tiho, skrito sanjarjenje, je bila želja po zlati plaketi neizrečen, a stalno prisoten imperativ, ki nas je gnal v naših prizadevanjih, nas spodbujal v trenutkih, ko so se zdele dolge in številne ure pevskih vaj tako nepotrebne, zahteve našega zborovodje Matjaža Ščeka po popolnosti in dovršenosti muziciranja pa pretirane in odveč.

Ipavska v Mariboru

Skupaj z njim smo vztrajali in v soboto, kljub pozni uri in zadušljivo vročem zraku v dvorani, dali vse od sebe. Svoj nastop smo začeli s Samom Vremšakom in njegovo priredbo ljudske Od nebeshze ohzeite (Od nebeške ohceti). Nadaljevali smo z obvezno skladbo Pomladni spev antona Lajovica. Sledila sta dva moteta (Tota pulchra est in Tu est Petrus) Vytautasa Miškinisa. Nastop smo zaključili s sodobno, neobičajno skladbo Alda Kumarja Turist.

Že odziv občinstva je bil vzpodbuden, odločitev žirije in doseženo število točk - 94,7 pa sta nas dokončno prepričala, da nas občutek ni varal in da je bilo naše sodelovanje na tekmovanju več kot upravičeno in uspešno.

Potem, ko so bili znani rezultati še zadnje skupine zborov, smo lahko dodali še piko na i - dosegli smo najvišje število točk med vsemi sodelujočimi pevskimi sestavi in tako postali najuspešnejši zbor 18. zborovskega tekmovanja Naša pesem.

To lovoriko sta požlahtnili še nagrada za izvedbo sodobne slovenske skladbe in nagrada zborovodji za interpretacijo obvezne pesmi.

Verjetno zveni obrabljeno, je pa resnično, da je doseženi uspeh spodbuda, predvsem pa obveza nadaljevati začrtano pot, na kateri je minulo tekmovanje le ena izmed postaj. Pred nami je snemanje in izvedba Fauretovega Rekviema, dokončanje snemanja naše prve kompaktne plošče, jeseni pa udeležba na Grand Prix tekmovanju v španski Tolosi in zraven še "koncert ali dva", da nam ne bo dolgčas.

*Za komorni zbor Ipavska
Martina Vrčon*

PIKA NA I ZA DRUŠTVO UPOKOJENCEV VIPAVA

*»Prelepa majska je bila nedelja,
velika se nam je izpolnila želja,
simbol smo društveni dobili,
svečano prapor smo razvili.«*

Piko na i smo našemu društvu upokojencev Vipava dodali v nedeljo, 18. maja 2003, v Vojkovem domu v Podnanosu, ko smo razvili svoj prapor. Predsednik društva, Stane Jež, ga je z vsem spoštovanjem predal v varstvo praporščaku Ludviku Curku. Sprejel ga je vidno ganjen in obljubil, da ga bo ponosno in skrbno varoval.

Program proslave je vodila podpredsednica društva, Vida Bajec, ki je najprej pozdravila in predstavila povabljenе goste. Nato je spregovoril predsednik društva in na kratko opisal letošnji program dela. Povedal je, da je društvo zelo delavno, kar dokazuje že s tem, da nam je uspelo v

Predsednik društva Stane Jež in praporščak Viko Curk

tako kratkem času razviti društveni prapor, in upa, da bo ta dogodek spodbuda vsem upokojencem, da se nam pridružijo in popestrijo našo aktivnost.

Namesto odsotnega predsednika Zveze društev upokojencev Slovenije, Vinka Gobca, je nastopil podpredsednik Marjan Krapež. Dal nam je nekaj koristnih napotkov, nas podprl v prizadevanjih za čim kvalitetnejše delovanje in nam zaželel veliko lepih trenutkov.

Veseli smo bili, da so se vabilu odzvale predstavnice vodstva DU Ajdovščina s predsednico Marijo Makuc. Z njimi smo veliko let uspešno delovali, premagovali težave in se lepo imeli. Še naprej si želimo prijateljskega sodelovanja.

S svojo prisotnostjo nas je počastil tudi direktor hotela Delfin iz Izole, Branko Simonovič, s katerim imamo že dolgo pristne odnose.

Kulturni program je začel ženski pevski zbor Večernica iz Ajdovščine pod vodstvom Stanka Benka. Za odrom pa so že nestrpno čakali učenci podružnične šole iz Podnanosa s svojo mentorico Jožico Mozetič. Nastopili so z recitacijo in s skečem. Živo so predstavili vaški prepir med sosedi in obiskovalce spravili v dobro voljo. S svojim ubranim igranjem so nas prijetno presenetili tudi mladi tamburaši iz Vipave z dirigentko Vlasto Lavrenčič - Lokar. Za njimi pa so na oder sproščeno pripele gradiške pevke. Najbolj je »vžgala« pesem z ljudskim napevom, ki jo je sestavila Jožka Uršič.

Tudi zaključek proslave je pripadal imenitnemu zboru Večernica. Zadnja pesem, ki je zadonela v polni dvorani, je bila primorska himna - Vstala Primorska.

Povabljenе goste in nastopajoče smo skromno pogostili v prostorih šole, za vse ostale obiskovalce pa so se potrudile članice Društva kmečkih žena Zgornje Vipavske in DU Vipava z domačim pecivom. Za veselo razpoloženje ob koncu dneva je poskrbel muzikant Bojan Premru. Glasbo je izbral po našem okusu in marsikatera melodija je v nas obudila lepe spomine na mladost.

Društvo upokojencev Vipava se zahvaljuje vsem tistim, ki so sodelovali in pomagali pri pripravi in izpeljavi tega svečanega dogodka.

Ana Velagič

DEVETDESET IN VEČ

Na cvetno nedeljo, 13. aprila 2003, smo v našem društvu upokojencev gostili najstarejše občane. Pobudo za srečanje z njimi so dale članice telovadne skupine in prevzele večino dela pri izpeljavi programa, kar je vodstvo društva pohvalilo in se aktivno vključilo, da je srečanje potekalo v prijetnem vzdušju.

Za veselo razpoloženje je že na začetku poskrbel harmonikar Pavel Bajec. Program je vodila ga. Silva Vehovar. Najprej je pozdravila in predstavila vsakega najstarejšega gosta posebej. Povedala je, da ima naša občina 28 prebivalcev, starih devetdeset in več let, med njimi pa so samo trije moški; najstarejša občanka jih ima kar sedemindvetdeset. Zaradi slabega počutja se srečanja niso mogli vsi udeležiti, kar smo jim lahko verjeli in jim opravičili. Vse prisotne *nonice* in *nonoti* so bili deležni velikega aplavza.

Sledil je županov pozdrav; predstavil se je prvi predsednik DU Vipava g. Stane Jež. Daljši govor o zametkih sedanjega društva je slikovito opisala podpredsednica DU Vipava ga. Vida Bajec. Ob tem je izkoristila tudi priložnost, da se je s skromnim darilom zahvalila dolgoletnemu predsedniku pododbora DU Ajdovščina-Vipava g.

Ludviku Curku. Kulturni program se je začel z nastopom že znanih ljudskih pevk z Gradišča pri Vipavi. Zapele so pesem, ki jo je sestavila pevka ga. Joška Uršič v vipavskem narečju. Za njimi so pristrčno recitirali pesmice malčki iz vrta pod vodstvom vzgojiteljice ge. Lučane Leban. Program je popestril skeč »HLADILNIK«, v katerem so nastopali člani DU Ajdovščina in DU Vipava z mentorico go. Marijo Makuc. Majhna skupina telovadk je ob glasbi izvedla delček vaj iz svojega programa. Za zaključek prireditve je spet poskrbel simpatični ženski kvartet v vipavski narodni noši z dvema ljudskima pesmima.

Najstarejši povabljeni so programu z navdušenjem sledili, zbrano poslušali in veselo zaploskali. Ob bližajočem se prazniku smo jim zaželeli veliko zdravih in veselih trenutkov v življenju ter jim izročili drobna darilca. Pogostili smo jih z domačimi dobrotami, z njimi pokramljali, jim zastavljali vprašanja in prislunili njihovemu pripovedovanju in željam. Nekaj vprašanj in odgovorov smo tudi zabeležili.

Ga. PEPCA, stara 92 let, iz Vipave, je takole odgovorila na vprašanje, kako preživi dan: »Prvi vstane sin Jožko in mi v posteljo prinese belo kavo s kruhom, da ne popijem tablet na prazen želodec. Nato tudi jaz vstanem, opravim v kopalnici osebno higieno. Teško se počestim, ker imam dolge lase, ki jih spletem v kito. Kosilo začnem pripravljati že ob devetih, ker sem pri delu počasna. Sin mi seveda prinese vse iz trgovine. Kosiva redno med enajsto in dvanajsto uro. Po jedi grem počivat. Med tem časom pa Jožko opravlja hišna dela. Ker imam dovolj časa, bi rada več brala, a tega ne morem zaradi glavobolov. Televizije ne gledam, poslušam pa radijska poročila. Če se dobro počutim, me sin odpelje k večerni maši. Na spanje se odpravim med deveto in deseto uro zvečer - sicer pa ne morem govoriti o kakšnem trdnem, globokem spanju. kvečjemu o počivanju.« Veliko je povedala tudi o svojem težkem življenju, sama sebi ne more verjeti, da je dočakala tako visoko starost.

Korajžno so se postavili pred fotografa

G. VINKO, star 90 let, iz Vipave
"Ali spremljate medije?"

»Na televiziji vedno sledim poročilom. Najbolj me zanimata naša in svetovna politika. Včasih sem jezen na novinarje, ki ne poročajo vedno korektno. V časopisih in revijah berem le kratke članke.«

"Kaj menite o kloniranju človeka in osvajanju vesolja?"

»Kloniranje človeka je nedopustno, saj ne vedo, kakšne posledice bodo iz tega nastale. Nimam pa nič proti raziskovanju vesolja, ker to ne škodi nobenemu na Zemlji in tudi Bogu ne.«

Zelo zanimivo je pripovedoval o tem, kako se je znašel v življenju. Vse dogodke iz preteklosti in sedanjosti je zbrano povedal v lepi slovenščini.

Prijeten klepet ob zakuski

Srečanje z go. DOROTEJO, staro 92 let, iz Lož

»Medve se pa pozna,« sem jo nagovorila. »Od kod pa?« pravi Dora. »Ja, teta Dora, saj sva bili vaščanki. Vaša hčerka je isti letnik kot jaz. Torej sedaj veste, kdo sem? Saj mi boste kaj povedali o svojem življenju?« »Ja, bom povedala, vendar se vsega ne spomnim več. Rojena sem bila v Branici. Očeta nisem poznala, ker je padel v prvi svetovni vojni na ruski fronti. Doma smo imeli trgovino, toda zaradi vojne in izgube očeta smo jo zaprli. Kasneje smo jo obnovili, vendar je zopet prišla vojna in našo trgovino so priključili zadrugi. Osnovno šolo smo obiskovali v privatni hiši. Zelo rada sem imela učiteljico Maro Šapla iz Šturij. Imam tri hčerke. Ko mi je umrl mož, sem bila pri tisti hčerki, ki me je takrat najbolj potrebovala. Sedaj živim pri Rezki v Brdih. Zdravje mi kar dobro služi, kot pač lahko človeku pri dvaindevetdesetih.«

Ga. IVANA, stara 96 let, iz Podrage

»Moja mladost je bila težka. Mož je šel 1943. leta v partizane, jaz sem ostala s šestimi otroki na kmetiji. Zdravje mi je večkrat nagajalo, trpela sem zaradi revme. Preživela sem in danes srečno živim v krogu svojih otrok, vnukov in osemnajstih pravnukov.«

Ga. ALOJZIJA, stara 92 let, iz Vipave

»Najhuje mi je bilo, ko sem izgubila moža in ostala sama. Sorodniki me obiskujejo in mi prinašajo, kar potrebujem. Kosilo dobim vsak dan iz gostišča na Slapu. Vesela sem vsakega stika z ljudmi, pogovor mi veliko pomeni in še kaj novega izvem. Skratka, starost ni lepa, če si onemogel in bolan.«

Ga. TILKA, stara 92 let, iz Vipave

»Naša družina je bila številna. Ker se nisem poročila, so mi domači doto izplačali v denarju v zameno za zemljo od kmetije. V takratnih časih je bil to kar lep znesek. Po nasvetih drugih sem ga vložila v hranilnico. Zaradi vojne se mi je ves prihranek izničil. Ostala sem na domu pri bratu in mu gospodinjila. Ko mu je umrla žena, sem skrbela in vzgajala njegovega sina Jožeta. Jedli smo to, kar smo pridelali doma. Vsak večer je bila na mizi polenta. Gotovo je k moji starosti pripomogla tudi zdrava prehrana. Zdaj zame lepo skrbita nečak Jože in njegova žena Ernesta. Tako mi ni treba iskati drugega doma. Zelo sem vesela današnjega srečanja z drugimi starostniki in se vsem zahvaljujem, ker ste me povabili.«

Ga. ZOFIJA, stara 92 let, iz Vipave

“Kateri dogodek se vam je zdel v življenju najlepši?”

»Najlepši trenutek v življenju je bil poročni dan. S pokojnim možem sva se dobro razumela in se lepo ujemala v značaju.«

“Povejte recept za dolgo življenje!”

»Posebnega recepta nimam. Mislím, da mi je koristilo delo na svežem zraku, zdrava domača hrana in razmeroma mirno življenje. Vesela sem drobnih pozornosti. Hvaležna sem gospodu dekanu, ki me pride obhajati enkrat na mesec. Prepričana sem, da k moji starosti pripomore tudi dobra oskrba, ki sem jo sedaj deležna.«

Ob koncu smo bili vsi zadovoljni, ker smo videli radostne obraze, nasmeha na ustnicah, iskriče oči in prijeten nemir naših najstarejših občanov. Še posebno so bili ganjeni ob srečanju s svojimi vrstniki, kajti te možnosti dolgo niso imeli. Med njihovimi pogovori je bilo slišati tudi hudomušne pripombe: »Kako si se postarala, odkar te nisem videla!« »Jaz pa sem mislila, da si že umrla.«

Pred odhodom so nekatere »deklice v letih« zapele skupaj z našimi pevkami in tudi zaplesale v počasnem ritmu.

Poslovali smo se z občutkom, da smo za naše najstarejše naredili nekaj dobrega in jim popestrili dan, ki se ga bodo mogoče še dolgo spominjali.

Ana Velagič

Zahvala

Še nekaj nas je, ki smo doživeli visoko starost. bili smo presenečeni ob tem povabilu in veseli, da nismo še pozabljeni. Sprejeti smo bili zelo lepo. Zahvaljujemo se gospe Kebetovi za to pobudo. Pristrčna hvala vsem, ki ste pripravili ta program in sodelovali. Še posebno so nas navdušile gradiške pevke. V obilju dobrot smo se posladkali in seveda tudi pomenkovali.

V imenu vseh se Vam prav lepo zahvaljujem za lep sprejem in prisrčen klepet.

Alojzija Marc iz Vipave

KRIŽANKARJI NA DOPUSTU

Reševanje križank je med upokojenci razširjeno, saj če hočemo dočakati visoko starost, moramo poleg fizične aktivnosti poskrbeti tudi za bistritev duha. Pri reševanju križank bistrimo um, se med seboj spoznavamo in tekmujemo.

Vipavski križankarji smo se udeleževali tekmovanj še kot člani skupnega društva upokojencev (DU) Ajdovščina-Vipava, in sicer vsako leto v okviru primorskih športnih društev upokojencev, seveda, vsako leto v drugem kraju Primorske.

Letos februarja smo ustanovili DU Vipava in se bomo kot samostojno društvo udeleževali tekmovanj v reševanju križank in ostalih panogah.

Tudi v teh letih se da zavrteti - ga. Etko in Viko

Pri reševanju križank

Vipavski upokojenci rešujemo križanke v prostorih društva v Vipavi vsako tretjo sredo v mesecu. Vsak reševalec dobi tri križanke, rezultate točkujemo. Naši križankarji so zelo pridni, med njimi izstopa 88-letni Anton Cizara, ki ima vedno 100% rešitev. Pohvalno, kaj? Bistrimo se še naprej!

Z majem smo z reševanjem križank končali v želji, da se oktobra spet dobimo. Pridružite se nam!

Ana Velagič

* * *

DIJAKI SREDNJE ŠOLE AJDOVŠČINA DAROVALI KRI

Območno združenje Rdečega križa Ajdovščina je v sodelovanju s Srednjo šolo Ajdovščina in Oddelkom za transfuzijo šempeterske bolnišnice organiziralo krvodajalsko akcijo dijakov te srednje šole. Odvzema krvi se je udeležilo 31 polnoletnih dijakov.

Srednja šola Ajdovščina je tej humani dejavnosti zelo naklonjena. Vsako leto za dijake zadnjih letnikov izvedemo predavanje na temo krvodajalstva. Ta oblika se je izkazala kot zelo pomemben motivacijski dejavnik, saj imajo dijaki možnost spoznati se s pomenom krvodajalstva, s potekom odvzema in seveda razčistiti morebitne strahove ali dileme. Tako se lažje odločijo za prvo darovanje krvi, saj vanj vstopajo že pripravljene.

Zahvaljujemo se dijakom za udeležbo in seveda vodstvu šole.

*Maša Jež,
sekretarka RK*

HUMANITARNA AKCIJA »KER NAM NI VSEENO«

Naše območno združenje je v začetku meseca začelo veliko humanitarno akcijo zbiranja sredstev za pomoč dvema družinama iz Vipavske doline.

- Družina iz Ajdovščine je konec junija 2002 doživela hudo prometno nesrečo. Oba zakonca sta ostala na invalidskem vozičku. Po enoletni rehabilitaciji se skupaj z mladoletnima otrokoma vračajo domov. Hišo sta si že precej preuredila in prilagodila, saj želita zaživeti čim bolj samostojno življenje. K temu bi jima veliko pripomogel tudi električni voziček, ki bi jima omogočil samostojno gibanje po mestu.

- Družina iz Podkraja je petčlanska družina. Dvojčka Tadej in Urška sta šestletna otroka, ki pa telesno in umsko zaostajata v razvoju. Oba sta tudi slepa in priklenjena na invalidski voziček. Poleg njiju imajo še šestmesečno deklico. Zaposlen je oče, mama je bila do sedaj štiri ure v službi, sedaj pa ostaja doma, saj je oskrba dvojčkov iz dneva v dan zahtevnejša. Otroka obiskujeta vrtec v Vipavi, prihodnjo jesen bosta tu vključena v šolo. Ker je prelaganje otrok iz avta na voziček postalo praktično nemogoče, razmišljajo o nakupu prilagojenega kombija, kjer je mogoče s pomočjo dvizne ploščadi v kombi zapeljati voziček in ga v njem tudi pritrditi. Tako odpade večkratno prelaganje iz vozičkov na sedeže.

Naše območno združenje je pričelo z zbiranjem denarnih sredstev za nakup kombija in električnega vozička. Potrebna vsota denarja je 7 milijonov tolarjev. **Prepričani smo, da nam bo s skupnimi močmi uspelo doseči cilj.**

Za vodenje in potek akcije smo oblikovali organizacijski odbor, ki je sestavljen iz predstavnikov združenja, občine Ajdovščina in društva invalidov Ajdovščine. Pri Novi KBM Ajdovščina imamo odprt poseben transakcijski račun št.: 04751-0000963988. Položnice so na razpolago na vseh bankah v Ajdovščini in Vipavi. Naš cilj ni samo zbrati potreben denar, ampak v ljudeh tudi vzbuditi zavest, da danes pomagamo tema družinama, jutri pa bo pomoč morda potreboval naš sosed, sorodnik.

Zahvaljujemo se vam in vas lepo pozdravljamo!

Družina Žejn

*Maša Jež,
sekretarka RK*

50. OBLETNICA ANONIMNEGA, NEPLAČANEGA IN PROSTOVOLJNEGA KRVODAJALSTVA

4. junija letos smo praznovali pomembno obletnico na področju darovanja krvi. Minilo je 50 let, odkar je bila v Zagorju ob Savi med rudarji organizirana prva krvodajalska akcija. To je pomemben mejnik, saj je organizacijo krvodajalstva prevzel Rdeči križ Slovenije. Pričelo se je obdobje neplačanega, prostovoljnega in anonimnega darovanja krvi. Ponosni smo na tako pomemben jubilej, saj je Slovenija v vsem tem času samozadostna. To pomeni, da so vse potrebe zdravstva vsak dan pokrite z zadostno količino darovane krvi.

Ob tej priložnosti je bila v kraju, kjer so se terenske krvodajalske akcije pravzaprav rodile, osrednja slovenska prireditelja. Udeležili so se je krvodajalci iz vseh koncev Slovenije, seveda tudi vipavski in ajdovski.

Nekaj dni kasneje pa se je v hladnem zavetju gozdov mašunske gozdne pristave zbralo okrog 700 krvodajalcev iz zahodnega dela države. Seveda smo tja odpeljali tudi avtobus naših najzvestejših krvodajalcev. Na Mašunu je bilo namreč srečanje krvodajalcev dvanajstih OZ RK-jev, pridružili pa so se nam tudi predstavniki sosednje Hrvaške in Furlanije-Juljske krajine. Med številnimi

Mašun, 7.6.2003

Utrinek z osrednje slovesnosti ob 50. obletnici krvodajalstva - Zagorje ob Savi - del takratne transfuzijske ekipe in nekaj prvih krvodajalcev

gosti, ki so pozdravili udeležence srečanja in jim izrazili priznanje ter zahvalo za plemenitost prostovoljnega darovanja krvi, je bil tudi predsednik državnega zbora, gospod Borut Pahor.

Srečanje je bilo zelo prijetno, še predvsem zato, ker je bila na enem mestu zbrana množica ljudi, ki jih združuje skupno poslanstvo: z delom samega sebe pomagati sočloveku. To je prav gotovo največje človekoljubno dejanje, krvodajalstvo pa največje solidarnostno gibanje.

*Maša Jež,
sekretarka RK*

* * *

AL-ANON in AA TUDI V SEŽANI

Ali imate v vaši družini probleme z nekom, ki ne more ali noče prenehati piti?

AL-ANON družinske skupine lahko pomagajo!

Družinske skupine AL-ANON za svojce in prijatelje alkoholikov sporočamo, da ste na naša srečanja vabljeni vsi, ki vas pitje vašega svojca ali prijatelja potiska v obup in brezizhoden položaj. Srečanja so po celem svetu, v Sežani pa vsak **TOREK** od **19.00 do 20.30** ure na **Partizanski cesti 18** - vhod na križišču za Lipico ob semaforju.

Srečanja so brezplačna in ne vodimo nikakršne evidence. Duhovni temelj našega programa je ANONIMNOST. Članom nudimo varen prostor, da lahko zaupajo svoj problem. Predstavimo se samo z imenom, o ljudeh, ki jih vidimo na srečanjih, ne govorimo. Varujemo anonimnost vseh članov AL-ANONA.

Vzporedno z našim srečanjem poteka v drugem prostoru tudi srečanje ANONIMNIH ALKOHOLIKOV. Tu pa so vabljeni vsi, ki bi radi prenehali piti.

Informacije o srečanjih drugod po Sloveniji dobite na avtomatskem telefonskem odzivniku:

01/4323-001 ali **GSM: 041-590-789**

ali na internetu: <http://www.aa-drustvo.si> (pod zavihek: »Za svojce alkoholikov«).

Tudi na: <http://www.sezanacom.com>.

Skupini AL-ANON in AA Sežana

* * *

TEKAŠKO DRUŠTVO "BURJA" VIPAVA

Med dejavnosti članov Tekaškega društva "Burja" Vipava spada poleg sodelovanja na različnih tekaških prireditvah tudi organizacija tekov. Vsako leto organiziramo kar tri teke, in sicer Vipavskega, Gradiškega in Slapenskega.

Vipavski tek, ki je bil 5. aprila, spada med teke za Pokal "Sobote" v članskih in otroških tekih, pa tudi v okvir akcije Olimpijskega komiteja Slovenije "Slovenija teče za zdravje" in smo ga letos organizirali že osmič. **Gradiški gorski tek** spada med teke za Primorski pokal v gorskih tekih in ga

organiziramo vsako leto na velikonočni ponedeljek, tako da je bil letos 21. aprila. Letos nas čaka še organizacija **Slapenskega teka**, ki bo potekal 23. novembra, skupaj z dnevom odprtih vrat slapenskih vinarjev.

Pa pogledjmo, kako je potekal 8. vipavski tek

V odličnih vremenskih razmerah za tekmovalce se je na različno dolgih progah okrog športnega parka pri vojašnici (od 200 m do 2 km) pomerilo 252 tekačev v enotni predšolski kategoriji in 18 osnovnošolskih kategorijah ter 222 članov in članic (v 10 moških in 5 ženskih kategorijah) na 9,3 km dolgi progi, ki je peljala tekače iz Vipave mimo Vrhpolja, Dupelj in Zemona nazaj v Vipavo. V članski kategoriji je progo najhitreje pretekel Mitja Kosovelj, K2 Sport, ki je progo pretekel v času 31,13; v kategoriji članic pa je zmagala njegova sestra Mateja, ki prav tako teče za K2 Sport, za progo pa je potrebovala pet minut več (oba sta člana slovenske reprezentance v gorskih tekih). Naštejmo še boljše uvrstitve mladih tekačev iz občine Vipava:

Predšolski:	3. mesto	Denis Mislej	Podnanos
Deklice, letnik 1996	4. mesto	Neža Tomažič	Podnanos
Dečki, letnik 1996	2. mesto	Jan Žorž	Vipava
	4. mesto	Vasja Prelec	Vipava
Deklice, letnik 1995	2. mesto	Živa Lesar	Vipava
Deklice, letnik 1994	4. mesto	Janet Čufer	Vipava
Deklice, letnik 1992	3. mesto	Sindis Čufer	Vipava
Dečki, letnik 1992	3. mesto	Andraž Nabergoj	Vipava
Dekleta, letnik 1991	1. mesto	Petra Lesar	Vipava
Fantje, letnik 1991	2. mesto	Gzimi Kadrija	Vipava
Dekleta, letnik 1990	3. mesto	Maruša Petrič	Vipava
	4. mesto	Arijana Malič	Vipava
	5. mesto	Nika Kovačevič	Vipava
Fantje, letnik 1990	1. mesto	Tine Torkar	Podnanos
Dekleta, letnik 1989	4. mesto	Anastazija Andlovic	Vipava
Fantje, letnik 1988	5. mesto	Anže Petrič	Vipava

Naštete so samo uvrstitve tekačev do 5. mesta, saj je bilo tekačev preveč za popoln pregled. V kategorijah, ki niso navedene, se tekači "z našega konca" niso uvrstili med prvih pet.

Pa še rezultati članov:

4. mesto	Mitja Trošt	ŠD Nanos Podnanos (bil je tudi 2. v svoji kategoriji)
10. mesto	Tomaž Ferjančič	ŠD Nanos Podnanos (4. v svoji kategoriji)
28. mesto	Danilo Pudgar	TD Burja Vipava (2. v svoji kategoriji)
112. mesto	Jurij Vidrih	Podraga (13. v svoji kategoriji)
123. mesto	Marjan Nabergoj	TD Burja Vipava (25. v svoji kategoriji)
144. mesto	Marko Brezavšček	Poreče (20. v svoji kategoriji)
161. mesto	Gregor Česnik	Vipava (15. v svoji kategoriji)

članice:

3. mesto	Pavlina Ferjančič	ŠD Nanos Podnanos (43. skupno in 2. v svoji ktg)
17. mesto	Kristina Kobal	Vipava (158. skupno in 6. v svoji kat.)

Vsi, ki jih zanimajo podrobnejši rezultati teka, si jih lahko ogledajo na internetu Sobote: www.prim-nov.si/SOBOTA ali internetu DLT Filipides: www.webslovenia.com.

3. Gradiški gorski tek

Udeležilo se ga je 93 tekačev v članski in 43 v osnovnošolski kategoriji. Osnovnošolci so se pomerili na progi dolžine 1660 m s 150 m višinske razlike. Start je bil pri Kulturnem domu na Gradišču, trasa proge pa je nato vodila mimo zaselkov Petriška in Poljšakovska

vas do platoja pod Gradiško turo. S progo je najhitreje opravila Mateja Kosovelj, ki je za progo potrebovala 8,23 minute.

Pa še uvrstitve tekačev "z našega konca":

dečki, letnik 1992 in mlajši (v tej kategoriji se je pomerilo največ tekačev, najmlajši je štel komaj 6 let)

2. mesto	Blaž Petrič	TD Burja Vipava
3. mesto	Rok Jerkič	TD Burja Vipava
4. mesto	Taulant Kadrija	TD Burja Vipava
6. mesto	Tadej Lemut	TD Burja Vipava
7. mesto	Valdrin Kadrija	TD Burja Vipava
8. mesto	Nejc Marc	TD Burja Vipava
11. mesto	Andrej Nabergoj	TD Burja Vipava
12. mesto	Miha Krečič	TD Burja Vipava
16. mesto	Mirko Rener	Polžek Gradišče

deklice, letnik 1992 in mlajše

2. mesto	Sindis Čufer	TD Burja Vipava
5. mesto	Mojca Ferjančič	Gradišče

dečki, letnik 1990-1991

1. mesto	Tine Torkar	ŠD Nanos Podnanos
2. mesto	Gzimi Kadrija	TD Burja Vipava
6. mesto	Rok Šček	Polžek Gradišče

deklice, letnik 1990-1991

1. mesto	Petra Lesar	TD Burja Vipava
3. mesto	Maruša Petrič	TD Burja Vipava
4. mesto	Špela Ferjančič	TD Burja Vipava
5. mesto	Nika Kovačević	TD Burja Vipava

fantje, letnik 1988-1989

3. mesto	Anže Petrič	TD Burja Vipava
4. mesto	Aljaž Tomažič	Polžek Gradišče

dekleta, letnik 1988-1989

1. mesto	Mateja Kosovelj	ŠD Nanos Podnanos
2. mesto	Lucija Krkoč	ŠD Nanos Podnanos

Člani in članice so tekli na progi dolžine 4 km z višinsko razliko 550 m. Start teka in del proge je bil isti kot pri osnovnošolcih, le da so se člani na vrhu vasi Gradišče podali na planinsko stezo proti vrhu Plaza in nato do cilja pri kapelici na Lipah. Najhitreje je s progo opravil Novak Boštjan iz Tekoškega kluba Šmarnogorska naveza iz Ljubljane (slovenski reprezentant), ki je bil tudi lanskoletni zmagovalec. Za progo je porabil 22,17 minute.

Pa še rezultati tekačev "z našega konca":

članice, letnik 1978 in mlajše:	1. mesto	Kristina Kobal	Vipava
članice, letnik 1977-1968	2. mesto	Pavlina Ferjančič	ŠD Nanos Podnanos
člani, letnik 1978 in mlajši	2. mesto	Marko Tratnik	ŠD Nanos Podnanos
	3. mesto	Mitja Trošt	ŠD Nanos Podnanos
	8. mesto	Tomaž Ferjančič	ŠD Nanos Podnanos
člani, letnik 1977-1968	17.mesto	Darko Margon	Nanos
	6. mesto	Branko Kodelja	Lože
člani, letnik 1967-1958	1. mesto	Danilo Pudgar	TD Burja Vipava
člani, letnik 1957-1948	2. mesto	Stanko Čufer	Yoviland
	4. mesto	Darko Hrovatin	TD Burja Vipava
	9. mesto	Jurij Nabergoj	TD Burja Vipava
	12.mesto	Silvo Tratnik	ŠD Nanos Podnanos
	18.mesto	Marko Brezavšček	Podnanos
	11.mesto	Alojz Česnik	Duplje (letnik 1937!)

Rezultati prvouvrščenih so seveda odlični, saj so tek vzeli kot pripravo za druge, pomembnejše teke. Večina tekmovalcev pa so rekreativni tekači, ki se naših tekov udeležujejo predvsem zaradi lastnega zadovoljstva, zdravja in druženja s "tekaškimi" prijatelji. Veliko število kategorij jim omogoča, da tekmujejo s tekači po starosti enakimi sebi.

Da pri organizaciji tekov poteka vse tako kot mora biti, nam s svojim prispevkom omogočajo tudi številni sponzorji s praktičnimi nagradami za tekmovalce. Poleg toplega obroka (ponavadi je to golaž ali jota) in steklenice vipavskega vina, z žrebanjem razdelimo med tekmovalce še številne praktične nagrade.

Z organizacijo tekov imamo zares veliko dela, saj je odraslih aktivnih članov društva malo. Da je naš dolgoletni trud že obrodil sadove, pa priča velika udeležba na naših tekih, pa tudi priznanja tekačev, da se zaradi našega gostoljubja radi udeležujejo prireditve v naši organizaciji.

Letos nas torej čaka še organizacija Slapenskega teka. Vabimo vas, da se ga v nedeljo, 23. novembra udeležite kot tekmovalci na progi ali pa kot gledalci ob njej.

Športni pozdrav!

Klementina Šumanovac

ZA DOM IN DRUŽINO

DOBRODELNA DRAŽBA LIKOVNIH DEL ZA RAZŠIRITEV MATERINSKEGA DOMA

V PETEK, 16. MAJA JE NA DVORCU ZEMONO PRI VIPAVI potekala DOBRODELNA DRAŽBA LIKOVNIH DEL, KI SO NASTALA V LIKOVNIH KOLONIJAH »UMETNIKI ZA KARITAS«.

Dražbo je vodila umetnostna zgodovinarica in likovna kritičarka Anamarija Stibilj Šajn. Večer so obogatili pevci kvinteta »Ventus«.

Od 50 likovnih del domačih in tujih slikarjev je uspela prodaja 10 del v skupni vrednosti 650.000 SIT. Izkupiček prodanih del je namenjen razširitvi programa v Domu Karitas na Cesti, konkretno ureditvi novih bivalnih prostorov v podstrešnem delu hiše za matere in otroke v stiski.

DOM KARITAS NA CESTI

Konec leta 2000 je Vlada RS hišo, ki je bila zaradi bližine avtoceste predvidena za rušenje, dala v brezplačni najem Karitas za izvajanje humanitarne dejavnosti. S sredstvi lokalne skupnosti, dobrotnikov in prostovoljnim delom krajanov je bila hiša primerno usposobljena in 25. marca 2001 pripravljena sprejeti prve stanovalke.

Danes se v Domu Karitas na Cesti redno in strokovno odvijata dva programa, ki ju vodi dipl.soc.delavka Tanja Žorž iz Lozic, in sicer:

MATERINSKI DOM, ki skupaj z Materinskim domom v Solkanu, v okviru Zavoda KARITAS SAMARIJAN nudi materialno, duševno in duhovno pomoč materam in otrokom v stiski. V tem času je v domu našlo zavetje in pomoč 10 mater z otroki.

POPOLDAN NA CESTI, ki ob pomoči dijakov srednjih šol - prostovoljcev, nudi možnost kreativnega preživljanja prostega časa, predvsem pa učno pomoč osnovnošolskim otrokom. V letošnjem šolskem letu je v program vključenih 25 prostovoljcev in 30 otrok.

Prošenj za sprejem v materinski dom ali za brezplačno učno pomoč je več kot prostorsko zmoremo. V Domu Karitas na Cesti pa je na podstrešju možnost ureditve še ene stanovanjske enote s sobami, sanitarijami in kuhinjo.

Sodelavci Karitas in drugi prostovoljci lahko ponudimo svoje znanje in svoj čas... Dobri ljudje so že darovali pohištvo, gospodinjsko opremo, posteljnino... Za nabavo potrebnega materiala, instalacije,... potrebujemo finančna sredstva...

HVALA LEPA IN BOGLONAJ VSEM, ki boste svoj dar nakazali na TRR Škofijske Karitas Koper št. 24500-9004155438, s pripisom za Dom Karitas na Cesti.

Če potrebujete primerno darilo ali želite v svoj dom prinesiti sliko, ki je nastala v likovni koloniji »Umetniki za Karitas«, si dela lahko ogledate v prostorih Karitas vipavske dekanije v Ajdovščini oz. pokličete na gsm 041 429 713.

Jožica Ličen

Iz društva Sožitje

Seveda ne spimo, ampak pridno delamo in se pripravljamo na zaslužene počitnice. Kod smo bili, vam bom poročala jeseni, če bom še živa.

Aprila smo imeli zanimiv izlet. Najprej smo na Trojanah pojedli velik krof - seveda vsak svojega, ne vsi enega. Na to smo se odpeljali do Šmartinskega jezera, ki ni nič večje od Vogrščka, a je dosti bolj izkoriščeno. Ob robu je gostišče, krog in krog so sprehajalne steze, na jezeru ladja "Jezerska kraljica", s katero smo se vozili debelo uro. Nato smo jo mahnili na lepo urejen Celjski grad. Stopila sem v gostilno "Hermanova klet" in si nataknila na glavo čarovniški klobuk, ki se je tam valjal, in odkrila napis, da pripada Uršuli Majcen, ki nas zjutraj tako neusmiljeno priganja k telovadbi. Na to smo si ogledali graščino in krasen razgled z nje, pa še otroško galerijo, kjer se vrstijo razstave likovnih del otroških vrtcev in osnovnih šol. Takrat je bila razstava otrok z Otlice. Nato smo šli še v blagovnico Interspar, kjer so oskubili tistega, ki se je pustil! Čez Zidani Most smo šli domov.

Praznovali smo tudi 20-letnico društva Sožitje - v kulturnem domu v Ajdovščini. Pozdravil nas je tudi - in zdržal do konca sporeda - ajdovski župan - vipavskega smo pogrešali, saj imamo tudi pri nas OMDR (osebe, motene v duševnem razvoju). Vrstili so se nastopi: pevski zbor VDC iz Solkana - pevci s sivimi lasmi, a z ubranim petjem, plesalci iz Zavoda - da, tudi "vozičkarji" lahko plešejo, če imajo voljo, njihovi so bili tudi pevski in telovadni nastopi, pa energična plesna skupina iz Tolmina in Postojna z lutkovno igrico, in končno naš ajdovsko-vipavski VDC s svojim pevskim zborčkom. V predverju kulturnega doma ste lahko videli slike in izdelke Oddelka vzgoje in izobraževanja, VDC-ja, Sožitja in Zavoda.

Ne, ne skrbimo za OMDR le v otroških letih - podajamo jim roko tudi, ko dozorevajo in se starajo. Saj so ljudje kot mi, z značajem, čustvi in potrebami. In več kot jim dajemo, več prejemamo od njih. Sožitje pač.

Nada Kostanjevic

Vera in luč

Na aprilskem srečanju smo v vipavskem župnijskem domu gostili skupino iz Črnega vrha. V maju pa smo namesto srečanja imeli romanje primorskih skupin v Drežnico. Bilo je več avtobusov, nekaj kombijev in osebnih vozil, bilo nas je toliko, da smo napolnili prostorno drežniško cerkev do zadnjega kotička. Ubrana molitev in petje, pristno veselje naših "lučk". Po maši smo se malo razkropili po Drežnici in si jo ogledovali, kosilo smo pač imeli iz nahrbtnika. Jasno, Mijo sem takoj pogrešila, in sem jo našla v nekem hlevu, kjer je občudovala krave. Ko je odhajala, je kmetu prav resno rekla: "Hvala, ker ste mi pokazali krave." Nato smo na šolskem igrišču imeli zabavne igre. Z nekaterimi sem šla pogledat bližnjo lovsko sobo, ki jo ima neki privatnik - polno nagačenih živali: medveda, risa, kuno, vse vrste ptičev, množico rogov in čekanov... Na zidu diploma - saj so kar štirje rodovi lovci. Naše zadnje srečanje pred počitnicami bo na binkošti na Slapu s sv. mašo in zaključnim piknikom. Vsi, ki imate doma kakšno "lučko", ste prisrčno vabljeni v naše vrste.

Nada Kostanjevic

Šola - dom učenosti

Šola. Na zunaj stavba kot ostale. Le s to razliko, da se v njej lahko kaj naučimo. Zato jo nekateri imenujejo "hram učenosti". V letih, ko stoji, se v njej zvrsti veliko otrok, učiteljev in učiteljic. Spomini na to ostanejo, nekateri v slikah, drugi po dogodkih in raznih pripetljajih.

Zunaj je bilo slabo vreme. Odšla sem brskat po omari. Kar se mi pogled ustavi na albumu s fotografijami. Odprem ga nekje v sredini. Zagledam sošolce in sošolke iz četrtega razreda. Naša dobra razredničarka je bila "tovarišica", kot smo rekli včasih, gospa Silva Vehovar.

Ko je ravno na tablo napisala kontrolno nalogo iz matematike, je v razred vstopil možak, ki je povedal, da nas bo fotografiral. Vsi smo stekli pred tablo in zakrivali to kontrolno v ozadju. V desnem kotu pa se lepo vidi datum 20.4.1973. Šolski zvonec je zazvonil in pouka je bilo za ta dan konec. A kontrolna naloga je bila naslednji dan. Če pomislim, da je letos že 30 let, odkar smo končali! Vsi smo bili navihani in včasih poredni, a vseeno nas je naša "tovarišica" veliko naučila. Pri njej smo imeli tudi ure ročnih del. Učili smo se križne in različne druge vbode. V zimskem času pa smo kvačkali in pletli "zimske stvari".

Z gospo Silvo še sedaj radi poklepetava. Želim ji, da bi kljub veliko aktivnosti ostala zdrava in dobra še naprej.

Karmen Smet - Rondič

ISKRICE

Ko si že tako daleč, da ne zmoreš niti koraka več, si prehodil ravno polovico razdalje, ki si jo sposoben prehoditi. (Grenlandski pregovor)

Telesne bolezni lahko zdravimo z zdravili, za osamljenost, obup in malodušje pa je edino zdravilo ljubezen. Na sveti je veliko ljudi, ki hrepenijo po koščku kruha, še veliko več pa jih je, ki hrepenijo po kančku ljubezni. (Mati Tereza)

Pravijo, da je ljubezen slepa. Ni res, ljubezen je edina, ki vidi: v ljubljeni osebi vidi lepote, ki jih tisti, ki ne ljubi, ne more videti. (A. Frossard)

Če hočeš spremeniti ljudi, jih ljubi. Naš vpliv seže le do tja, do koder pride naša ljubezen. (H. Pestalozzi)

Naša sreča ni v naših velikih delih, temveč v naši veliki ljubezni. (J. Tauler)

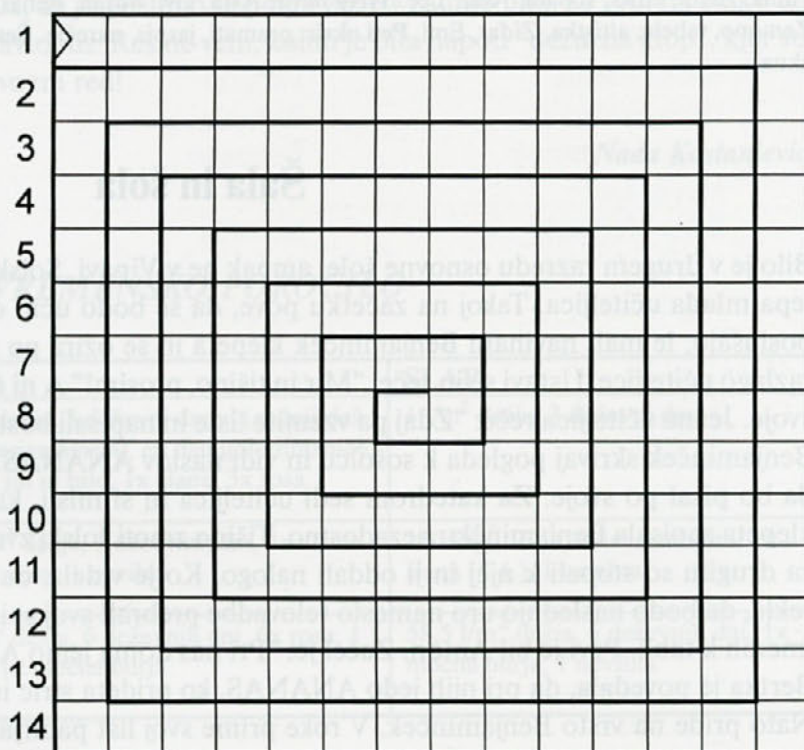
Če niste nikoli rekli ničesar, kar bi nekomu ne bilo všeč, pomeni, da niste vedno govorili resnice. (G. Greene)

Najdragocenejši je tisti dar, ki ti omogoča, da nikoli ne rabiš dveh besed, ko zadošča ena. (T. Jefferson)

SPIRALA

V vsako vrstico vpišite dve, tri ali štiri besede oziroma besedne zveze brez vmesnih črnih polj.

- 1 zvezda v Perzeju - prednja stran glave - aromatična zdravilna rastlina
- 2 ime proizvodne enote Primorja za izdelavo betonskih izdelkov - duhovnik, umetnik, prvi vrhpoljski župnik, Henrik - predsednik KS Vipava, Boris
- 3 vipavska zdravnica, dr. Lucija - del - ime pesnika Grudna
- 4 največje vipavsko podjetje - bližnjevzhodna država - močno strelno orožje
- 5 vipavska drogerija in avtoličarska delavnica - ime vipavskega župana - moško ime
- 6 običajno steklena posoda za pitje - pogosta bolezen
- 7 vipavska moška pevška skupina - avstralski ptič, neletalec - metamorfna kamnina,
- 8 pripadnik starega ljudstva na Apeninskem polotoku - stvar, s katero se maši - letni posek gozda
- 9 nekdanji pripomoček za pisanje - bebec - velika divja žival, ki lovi druge živali in jih pobija za hrano
- 10 naziv - himalajski nosač - tuje moško ime - vzklik na bikoborbah
- 11 pooblaščenec za sestavljanje javnih listin - sinjska viteška igra - prvi upravitelj obnovljene koprške škofije, dr. Mihael
- 12 ime pokojnega podraškega župnika Črnilogarja - najvišji vrh Trnovskega gozda, Mali in Veliki - mestece v Dalmaciji

- 13 odločilno tekmovanje med športnima (krajevnama) nasprotnikoma - lisasta krava - ostanek pri gorenju
- 14 gozdni delavec - pripomoček za tehtanje - delavec v oljarni

Črke iz vrstic sestavljajo tudi besede, ki tečejo po spirali v smeri kazalcev na uri.

Kemijski znak za aluminij - vipavski vulkanizer, Peter - vipavsko društvo - eden, paradiz - kraj južno od Vipave - glasilo vipavskih planincev - italijanski komediograf, ki je bival tudi v Vipavi in na dvorcu Zemono, Carlo - vipavski dekan, Franc - zmerno hiter klasičen južnoameriški ples - podolgovat plitev umivalnik za spodnji del trupa - vipavski podjetnik, izdelovalec cistern za vino - moško ime - ime

Goethejeve matere - ime grafika Justina - staro ime jezera Malavi - grška črka - besedilo za opero - svetlobni pojav v ozračju - listnato drevo - oblika moškega imena Gojmir - arheološko vedro - tur - del fotoaparata - utežna mera, enota za maso - kraško vino - Zorko - ime nekdanje indijske predsednice Gandhi - vipavski lokal, bife - napaka - Jasna - jadranski otok - kraj pri Trstu, nekdanj pomembno pristanišče - okenska in vrtna rastlina - prebivalec vzhodne slovenske pokrajine - del Ljubljane - predpona, ki opisuje število bilijon - mehko, svetlo rjavo usnje

sestavil Vladimir Anžel

1. ričet, Ika, Kozara 2. vaga, nova, Štefan 3. ani, vino, San Remo 4. lakota, Bela, Ahac 5. dlan, Matija, Laze 6. Nato, afekt, Strel 7. iks, mrena, špijon 8. osa, epik, apis, Ali 9. reizem, Asa, stric 10. genij, čer, anketa 11. Als, mer, Adi, zamet 12. orel, denar, Bordo 13. kava, ara, post, kip 14. ramnica, Cila, Mal.

Prvi okvir: Agroind, Lavrič, etika, koza, ranocelnica, Topla malica, cin, Marko. **Drugi okvir:** skala, Nagano, Vašte, Fama, zeolit, edikt, sopara, Avar, Lee. **Tretji okvir:** Asta, kivi, nosan, Rehar, jarem, ro, Brane, dlesni. **Četrty okvir:** Zemono, tabela, altistka, Zidar, Emi. **Peti okvir:** pramati, jaspis, narečje. **Šesti okvir:** efekt, špas, Ami. **Sedmi okvir:** akna.

Šala in šola

Bilo je v drugem razredu osnovne šole, ampak ne v Vipavi. Šolski zvonec zazvoni. V razred stopi lepa mlada učiteljica. Takoj na začetku pove, da se bodo učili o sadju in zelenjavi. Vsi napeto poslušajo, le mali navihani Benjaminček klepeta in se ozira po razredu. Njegovo vedenje zmoti razlago učiteljice. Ustavi se in reče: "Mir in tišino, prosim!" A ni zaleglo, mali klepetavček dela po svoje. Jezna učiteljica reče: "Zdaj pa vzemite liste in napisali boste, kaj sem vam danes razlagala!" Benjaminček skrivaj pogleda k sošolcu in vidi naslov ANANAS. Da ne bo prepisoval, se odloči, da bo pisal po svoje. Za katedrom sedi učiteljica in si misli, kako bo ta dan z veseljem zaradi klepeta zapisala Benjaminčku nezadostno. Tišino zmoti šolski zvonec. "Oddajte!" je zavpila. Drug za drugim so stopali k njej in ji oddali nalogo. Ko je videla, da je tudi Benjaminček napisal, je rekla, da bodo naslednjo uro namesto telovadbe prebrali svoj spis. Naslednjo uro jih je klicala po imenih k tabli. Prvi je bil Anton. Začel je: "Pri nas doma jemo ANANAS na torti ali kompotu..." Bertka je povedala, da pri njih jedo ANANAS, ko prideta stric in teta na obisk...

Nato pride na vrsto Benjaminček. V roke prime svoj list papirja in začne brati: "Moj in naš oče dela v tovarni težko delo, zato dobi plačo. Potem gre v gostilno in igrajo karte. S kartanjem in pijačo porabi ves denar, A NA NAS pozabi. Potem se vrne domov. Tako da pri nas doma tega sadja ne poznamo."

Presenečena učiteljica je vsem tisti dan napisala petice v redovalnico. Tako je bil mali Benjaminček kljub žalostni zgodbi vesel lepe ocene. Obljubil pa ji je, da ne bo več klepetal, da se bo poboljšal in da ne bo motil sošolcev.

Karmen Smet Rončič

Pleve in drobtine

Seveda veste, da so ukradli "konjski ultrazvok". To je bila tako znamenita reč, da je o tem pisal celo lokalni tisk. Mi najbrž nismo tako imenitni kot konji, ker o tatvinah v Cajni, Zelenjavi, Kiosku in Marketu ni pisal nihče. Naša dobra staro-nova črpalka je pač mrknila, in se bomo morali privaditi nove, ki nam zaradi bližine pokopališča nenehno pravi: memento mori - ali raje vozi previdno, da ne prideš k sosеду.

Kamenje okrog kostonjev na Trgu Pavla Rušta mularija seveda veselo raznaša. Morda bi bilo bolje, da bi tja nasuli zemljico, in nasejali kakršno rastlinje, ki ljubi senco in ima dovolj trnja, da ga ne bi ljudje trgali.

Bila sem v Šebreljah in sem tam videla fontano, ki je okrogla, kot so ponavadi vse fontane. Ne vem, zakaj je naša na trgu Pavla Rušta štiriogla. In še - voda tam ne teče stalno in korito je postavljeno tako visoko, da otroci ne morejo do njega brez pomoči odraslih.

Nove trgovine z otroško konfekcijo smo se razveselili vsi - saj nam ponuja lepo, udobno, praktično in ceneno robo, in verjamem, da bo imela uspeh.

Pred veterinarsko postajo še do sedaj niso postavili klopi - in tudi kakšnega pametnega napušča nima. Čeprav je leto sušno, sva se z mojo Azro pošteno zmočili, ko sva se šli *pivcat*. Nekega dne sem na pokopališču opazila naše komunalce, ki so nič pobožno "molili za zdravje" tistih, ki vaze splakujejo v lijak, namesto pod lijak, kjer je tudi zadosti velik odtok. Saj nimate kosti v trebuhu, sklonite se malo, in splakujte vaze nad odtokom, da ne bo lijak nenehno zamašen. Pa še to: neka ženica mi je potožila, da jo pošteno še poleti zebe v zadnjo plat, ko sedi na zidku ali na rondoju pod platano, ko čaka avtobus. Res ne vem, komu je bila napoti "dežurna klop", kjer so posedali upokojenci in razlagali vozni red!

Nada Kostanjevic

VREMENSKO POROČILO

	VIPAVA	SLAP
MAREC	0,5 l/m ² dežja, 3 deževni dnevi (zadnji dež 31.3. zmerjen aprila), en dan golomraznice, na Slapu jih ni bilo, 1x slana, 3x rosa	1 l/m ² dežja, 3 deževni dnevi.
APRIL	119,6 l/m ² dežja, 9 deževnih dni, 1x slana (8.4.), 5x rosa, 1 nevihta	110 l/m ² dežja, 9 deževnih dni, 1x slana (8.4.), 1 nevihta
MAJ	40,2 l/m ² dežja, 6 deževnih dni, 6x rosa, 1 nevihta, 1x močna burja	58,5 l/m ² dežja, 6 deževnih dni, 1x močna burja, 1 nevihta

Slap ima bolj poredko slano, ker je bolj na vetru.

Nada Kostanjevic in Marija Štekar

*Kako neskončno lepo je od sapic nakodrano morje
in kako kruto ob orkanskih vetrovih.*

*Kako prijeten je vetri z gora ob poletni vročini
in kako neusmiljeni viharji, ki podirajo vse pred seboj.*

*Kako osvežujoča je kopel v mirni in čisti reki
in s kakšno rušilno močjo uničuje ob poplavih.*

*Kako prijetno je predajanje telesa sončnim žarkom
in kako neusmiljeno presušijo žejno zemljo.*

*Kako prijetno je smučanje po sveže zasneženi strmini
in kako kruta je smrt pod plazom.*

*Kako čudoviti so kristal, ki ledu v prosojni svetlobi
in kako neusmiljeni morijo komaj začeto pomladno brstje.*

(Iz knjige M. Trontlja: Kronika izrednih vremenskih dogodkov XX.stoletja)

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 30.3.2002 DO 30.6.2003

Amalija Ambrožič	Slap	5.000 SIT
Natalija in Matija Ambrožič	Slap	5.000 SIT
Brajovič	Ljubljana	6.000 SIT
Majda Clemenž	Ljubljana	2.000 SIT
Klelija Dolenc	Kanal	1.500 SIT
Mirko Fabčič	Podgrič	3.000 SIT
Dora Furlan	Budanje	3.000 SIT
Magda Gomizelj	Šempeter	3.000 SIT
Marija Gul	Lože	2.000 SIT
Betty Herudek	Nemčija	2.000 SIT
Stanka Jamšek	Gradnikove br. 13	1.500 SIT
Bogdan Jež	Ljubljana	5.000 SIT
Bernarda Krečič	Slap	1.000 SIT
Marija Lozej	Koper	5.000 SIT
Alenka Majer	Ljubljana	10.000 SIT
Sonja Marc	Ob Beli 3	2.000 SIT
Ivanka Meze	C. 18. aprila 7	1.000 SIT
NN		2.000 SIT
Olga Podobnik	Ljubljana	3.000 SIT
Tatjana Poniž Sobani	Vojana Reharja 9	50 EUR = 11.623 SIT
Jožica Pregelj	Pod gradom 5	2.000 SIT
Martin Silvester	Ljubljana	1.000 SIT
Edi Tavčar	Ljubljana	3.000 SIT
Marija Vidrih	Vojkova 22	1.000 SIT
Skupaj		81.623 SIT

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na žiro račun *KS Vipava 01336-6450860755* s pripisom ZA VIPAVSKI GLAS.

VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
JUNIJ 2003
700 izvodov

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Nada Kostanjevič, Vladimir Anžel, Boris Ličen in Breda Butinar - lektorica

Sodelovali so še: Božidar Premrl, Vera Poniž, Franc Rado Jelerčič, Leonard Kovač, Helena Kobal, Ivan Princes, Janko Vehovar, Nadja Rodman Koradin, Zdenka Fučka, Danica Benčina, Martina Vrčon, Ana Velagič, Alojzija Marc, Maša Jež, Klementina Šumanovac, Jožica Ličen, Karmen Smet Ronič, Marija Štekar

VSEBINA

Iz naše preteklosti

O portalu vipavske stare šole, napisu na njem in še čem	stran 1
Kamniti most za gradom v Vipavi	stran 4
Turki na Primorskem (2. del)	stran 6
Slučaj ali usoda	stran 8

Predstavljamo vam

Anton Jež (8. del)	stran 10
--------------------------	----------

Iz naše KS

Iz dela KS Vipava	stran 18
-------------------------	----------

Iz naše občine

Občinski praznik občine Vipava	stran 19
Občinska priznanja za leto 2003	stran 20
Poletne kulturne prireditve	stran 23
Javni natečaj za izbiro organizatorja prireditve "Vipavska trgatev 2003"	stran 24
Preprečujmo kriminal skupaj	stran 25
Dobili smo nov bencinski servis	stran 26

Iz ustanov in društev

Iz ŠGV	stran 28
--------------	----------

Iz OŠ

Tekmovanje otroških mladinskih pevskih zborov	stran 31
Vipavski tamburaši	stran 31

Iz CUIO

III. abilimpiada Slovenije	stran 32
Spomini na pomlad	stran 34
Nastopali smo v Zagrebu	stran 35
Zlato priznanje	stran 35

Iz društev

Letos smo bili najboljši	stran 36
Pika na i za društvo upokojencev Vipava	stran 37
Devetdeset in več	stran 38
Križankarji na dopustu	stran 40
Dijaki srednje šole Ajdovščina darovali kri	stran 41
Humanitarna akcija »Ker nam ni vseeno«	stran 41
50. obletnica anonimnega, neplačanega in prostovoljnega krvodajalstva	stran 42
AL-ANON in AA tudi v Sežani	stran 43
Tekaško društvo Burja Vipava	stran 43

Za dom in družino

Dobrodelna dražba likovnih del za razširitev materinskega doma	stran 46
Iz društva Sožitje	stran 47
Vera in luč	stran 47
Šola - dom učenosti	stran 48
Iskrice	stran 48

Za razvedrilo

Spirala	stran 49
Šala in šola	stran 50
Pleve in drobtine	stran 50
Vremensko poročilo	stran 51

Ajdovščina

SP 0

VIPAVSKI

2003

352.9(497.4 Vipava)

0077979,65

LANIČEVA KNJIZNICA

COBISS